ČUDESNE BAJKE

STVARNOST

28126

BIBLIOTEKA = BIBIS

TAJANA KATALENIĆ

Čudesne
bajke

ČUDESNE BAJKE

4

Priredila
Jane Carruth

Preveo
Josip Tabak

Naslov izvornika
The Giant All Colour Book of
FAIRY TALES
Retold by Jane Carruth

© Copyright by The Hamlyn Publishing
Group Limited 1971

Tisak: ČGP »DELO« – Ljubljana

STVARNOST
Zagreb

SADRŽAJ

Divlji labudovi (po Andersenu) **6**
Kraljevna na zrnu graška (po Andersenu) **30**
Tri praščića (iz britanske predaje) **32**
Snjeguljica i sedam patuljaka (po Grimmu) **42**
Pastirica i dimnjačar (po Andersenu) **58**
Zlatna guska (po Grimmu) **66**

UVOD

Nakon što su izašla tri toma **ČUDESNIH BAJKI** zadovoljstvo je izdavača da već predstavlja četvrti u kojem ćete otkriti što se dogodilo kraljevićima kad ih je zla maćeha začarala i pretvorila u jedanaest divljih labudova, zatim kako je maleni praščić nadmudrio opasnog vuka ili pak kakva je kob bila namijenjena prelijepoj Snjeguljici.

Te i druge zanimljive priče popraćene su ilustracijama umjetnika svjetskog glasa.

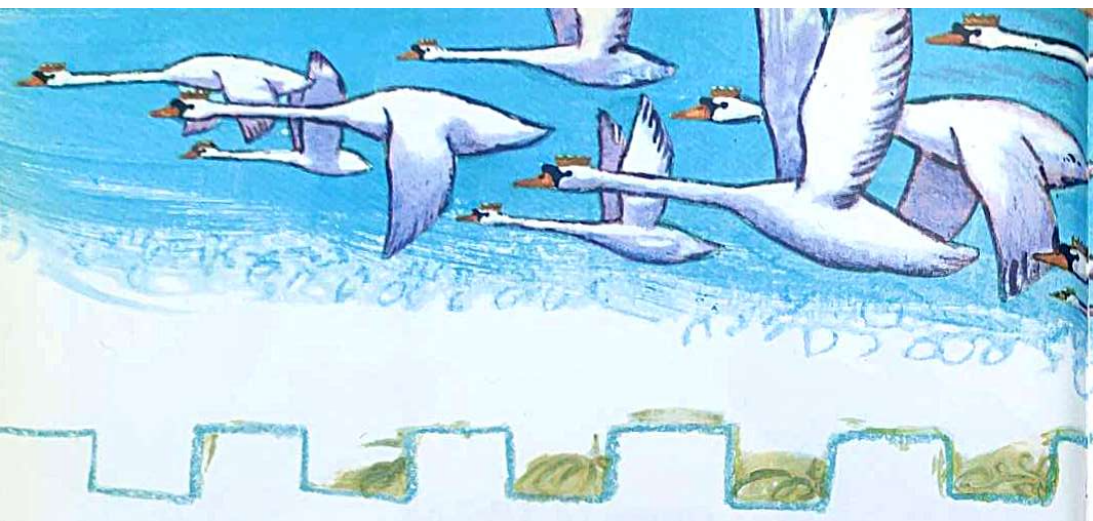

DIVLJI LABUDOVI

Daleko odavde – ondje kamo odlijeću lastavice kad je kod nas zima – živio vam kralj koji je imao jedanaest sinova i jednu kćer, Elizu. Mladi kraljevići, jedanaestero braće, išli u školu noseći zvijezdu na grudima i sablju o boku, pisali dijamantnom pisaljkom po zlatnoj pločici, a učili jednako dobro naizust kao što su čitali iz knjiga, tako te se odmah vidjelo da su kraljevski sinovi. Sestra Eliza sjedila na stočiću od samog prozirca i imala slikovnicu što je vrijedila pol kraljevstva.

O, sretne li djece, kad bi sreća uvijek trajala!

Njihov obudovjeli otac, kralj one zemlje, oženi se opakom kraljicom koja djeci bijaše zla maćeha. Od prvog dana djeca osjetiše zao maćuhinski postupak. Na dvoru slavili veliku svečanost, pa se djeca igrala »posjeta«, ali umjesto obilja kolača ili pečenih jabuka, dala im maćeha samo pijeska u zdjelici i rekla neka zamisle što im treba.

Već poslije jednog tjedna maćeha otpravila sestricu Elizu na selo seljacima, a nije dugo potrajalo te je kralja toliko odbila od siromašnih kraljevića da za njih više i nije mario.

– Idite u svijet i brinite se sami za sebe! – najposlije će zla kraljica. – Letite kao velike ptice bez glasa.

Zlo mislila zla maćeha, kleta joj se želja ispunila, ali ne zauvijek.

Od kraljevića postade jedanaest krasnih divljih labudova: čudno kriknuvši izletješe kroz prozor dvorca, poletješe preko perivoja i šume, pa sve dalje i dalje.

Tek je zora zarudjela kad su letjeli nad selom gdje je u seljačkoj izbi spavala sestrica Eliza. Ondje su kružili nad krovom, savijali duge vratove i udarali krilima, ali ih nitko nije čuo ni vidio.

Valjalo im dalje poći, pa se vinuše pod oblake i odletješe u daleki bijeli svijet. Tako su letjeli dok se stigoše u veliku, tamnu šumu što se sterala sve do sinjeg mora.

Jadna mala Eliza nalazila se u seljačkoj sobi te se igrala zelenim listom, jer druge igračke nije imala. Probola bi rupicu u listu i kroz nju virila u sunce, pa joj se činilo da vidi jasne oči svoje braće, a kad bi joj tople sunčane zrake taknule obraz, pomislila bi na njihove cjelove.

I tako dan za danom prolazio.

Kad bi vjetar hujao i šuštao ružinim grmljem pred

kućom, šaptao bi ružama: »Je li itko ljepši od vas?« A ruže bi odmahivale i govorile: »Eliza je ljepša!« Kad bi stara seljakinja sjedila pred kućnim vratima i čitala pjesmaricu, okretao bi vjetar listove i govorio knjizi: »Tko može biti bolji od tebe?« – »Eliza!« odgovarala bi pjesmarica.

Kad se Eliza dohvatila petnaeste godine, dođe doba da se vrati kući. Ali kad kraljica vidje kako je djevojka lijepa, sva uskiptje bijesom i mržnjom. Još bi je istoga onoga časa pretvorila u divljeg labuda kao i braću, ali se odmah nije usudila, zato što je kralj htio vidjeti svoju kćer.

Ujutro uranila kraljica i otišla u kupaonicu, sagrađenu od mramora i urešenu mekim jastucima i prekrasnim sagovima. Uzela je tri žabe krastače, poljubila ih te jednoj od njih zapovjedila:

– Kad Eliza dođe u kupaonicu, skoči joj na glavu da postane troma kao i ti!

– Prilijepi joj se na čelo – reče drugoj. – Neka postane ružna poput tebe, da je ni rođeni otac ne pozna!

– Lezi joj na srce! – prišapnu trećoj. – Navedi je na ružan grijeh da je muka zaokupi!

To rekavši pusti žabe krastače u bistru vodu, a voda se u onaj mah zelenkasto oboji. Zatim zovnu Elizu, razodjenu je i naredi joj da uđe u vodu.

Kako Eliza uroni u vodu, odmah joj jedna žaba skoči u kosu, druga joj se prilijepi na čelo, a treća sjede na grudi, ali bijaše kao da Eliza ništa i ne zamjećuje. Kad je ustala, a to na vodi plove tri crvena makova cvijeta.

Da životinje nisu bile otrovne i da ih nije poljubila vještica, pretvorile bi se u crvene ruže. Ipak su se pretvorile u cvjetove jer počivahu na Elizinoj glavi i kraj njezina srca. Bila je Eliza i suviše nedužna i čista, a da bi je čarbine mogle nadvladati.

Kad je to vidjela zla kraljica, natare je orahovim sokom da je sva postala tamnosmeđa, premaže joj lijepo lice nekakvom smrdljivom mašću, a kosu joj pomrsi i slijepi; bilo je naprosto nemoguće prepoznati lijepu Elizu.

Kad je otac ugleda takvu, prestravi se te kaza da to nije njegova kći. I nitko je drugi nije htio poznati, osim psa čuvara i lastavica, ali su to siromašne životinje, njih nitko ne pita za mišljenje.

Tada brizne u plač jadna Eliza i sjeti se svoje jedanaestero braće u dalekoj divljini. Tužna i žalosna odšulja se iz dvora.

Ni sama nije znala kuda će i kamo, tuga joj srce stegla, čeznula je za braćom, koju su sigurno, kao i nju, otjerali, pa im valjalo poći kuda ih oči vode. Njih je htjela naći, njih je pošla tražiti. Cio je dan hodala preko polja, išla preko močalina i baruština dok nije zašla u veliku šumu.

Tek što bijaše stigla u šumu, već je i noć zateče. Zašla je daleko od svakog puta pa dalje nije mogla. Stoga leže na mekanu mahovinu, izmoli večernju molitvu i nasloni glavu na panj.

Tišina legla među granje, uzduh blag, a svuda naokolo, u travi i po mahovini, svijetlile poput zelenih plamičaka stotine krijesnica. Kad se rukom takla jedne grane, prosuše se po njoj svijetnjaci kao da se zvijezda rasula.

Svu noć Eliza snivala o braći: opet se igrahu kao djeca, pisahu dijamantnom pisaljkom po zlatnoj ploči i razgledahu onu prekrasnu slikovnicu što je stajala pol kraljevstva. Ali po ploči nisu pisali sve same ništice i crtice, kao nekoć, već najsmionije pothvate koje su izveli, sve što su proživjeli i vidjeli. A u slikovnici sve oživjelo: ptice pjevale, ljudi izlazili iz knjige i razgovarali s Elizom i njezinom braćom. A kad bi okrenula stranu, svi bi opet uskakali u knjigu, da ne bude zbrke u slikama.

Kad se probudila, sunce već bijaše visoko odskočilo. Nije ga doduše mogla vidjeti, jer je golemo lišće širilo guste, jake krošnje, ali su zrake prodirale kroz njih, šarale prošare i prošarice i poigravale poput kakva lepršava zlatnog vela. Zelenilo širilo svjež miris, a ptice umalo što nisu sjedale na ramena. Slušala je žubor vode s mnogih jakih izvora, što se slijevahu u jezero s najfinijim pješčanim dnom. Obraslo je, doduše, čestarom i šipražjem, ali su na jednom mjestu jeleni probili velik otvor, i kroza nj Eliza ode na vodu. Voda bijaše nadasve bistra, da vjetar nije njihao grane i grmlje, gotovo bi pomislila da je naslikano na dnu; tako se jasno u vodi ogledao svaki list, bio na suncu ili u sjeni.

Uplašila se Eliza kad je ugledala svoje lice: toliko bijaše smeđe i ružno. No čim je smočila malu ruku te protrljala čelo i oči, opet se pokaza prava koža, zasja bijela put. Tad Eliza odloži haljine i zagazi u svježu vodu.

Pošto se okupala, bijaše opet ona prijašnja – ljepše kraljevne od nje ne bi našao na tom svijetu.

Kad se opet odjenula i splela kosu, ode na izvor, napi se iz dlana i zađe još dublje u šumu. Ni sama nije znala kuda da ide, udarala je nasumce... Mislila je na braću i

na dobru sreću, koja je neće ostaviti. Ukaza joj se drvo kojemu se grane savijahu pod plodovima: bijaše to jabuka-divljaka puna zrelih plodova. Tu Eliza poruča, a kad se najela, podupre grane i zaputi se u najtamniji dio šume.

U dubini šume mir carevao, bilo ondje tako tiho da je čula svoje korake i razabirala svaki uveli listić što bi joj zašuštao pod nogama. Nijedne ptice nije tu bilo, nijedan sunčani trak nije mogao prodrijeti kroz goleme, guste krošnje. Visoka stabla stajala tako nagusto jedno do drugoga te joj se činilo, kad bi pogledala pravo preda se, da joj se pred očima isprečuje ograda za ogradom. O, bila je to samoća kakve nikad prije nije osjetila.

Noć mrknula, stisla se tama. Ni jedne jedine male krijesnice da zasvijetli u mahovini. Tužna leže Eliza da otpočine. U snu joj se pričini da se grane nad njom razmiču i da joj se nebo otvara... Kad se ujutro probudila, nije znala bješe li to san ili java.

Pošla je dalje, a nakon nekoliko koraka susrete staricu s košarom kupina. Starica joj dade malo kupina, a Eliza je upita nije li možda vidjela jedanaest kraljevića kako jezde kroza šumu.

– Nisam – odgovori starica – ali sam jučer vidjela jedanaest labudova sa zlatnom krunom na glavi kako plove niz rječicu nedaleko odavde.

I odvede Elizu malo dalje, do obronka podno kojega se vijugala rječica. Drveće s obiju obala pružalo duge lisnate grane jedno prema drugome, a gdje se zbog prirodnog rasta nije moglo doseći, ondje je izvadilo korijenje iz zemlje i nad vodom stvaralo svod od prepletena granja.

Eliza se oprosti sa staricom i krenu niz rječicu. Išla je dalje i najposlije izbila na široku morsku obalu.

Divna morska pučina prostirala se djevojci pred očima. Ali se nijedan jedrenjak nije pokazao, nijednog čamca nije bilo. Što li će sada? Kuda li će? Promatraše nebrojen šljunak po obali: voda je sve zaoblila – staklo, željezo, kamenje... Sve što ondje bijaše naplavljeno, sve se lijepo zaoblilo, a ipak je voda kudikamo mekša od njezine fine ruke.

»More neumorno valja i kotrlja, pa izgladi i tvrdoću. I ja ću biti podjednako neumorna! Hvala vam na pouci, bistri, brzi valovi! Jednom ćete me, to mi srce veli, odnijeti mojoj dragoj braći!«

Na naplavljenu okrijeku opazi Eliza jedanaest bijelih labuđih pera, pa ih sabra u kitu. Po njima se osule kapljice, ali se nije moglo razabrati je li to rosa ili su suze.

Pusto bijaše na žalu, ali ona to nije osjećala, jer je more svagda u pokretu, pruža vječitu promjenu; u nekoliko sati izmijeni se više nego slatka jezera u toku čitave godine. Pojavi li se velik tmast oblak, to ti je onda kao da more kazuje: »Gle! i ja se mogu natmuriti«, pa zavijori

vjetar i valovi se pjenom okrune i bjeljavinom zabijele; a kad se oblaci rumene, more je poput ružine latice. Ponekad je zeleno, ponekad bijelo, ali kako god bilo mirno, uz obalu se uvijek opaža lako gibanje: voda se diže i spušta kao grudi usnula djeteta.

Kad je sunce klonulo k zapadu, ugleda Eliza jedanaest bijelih labudova: zlatne im krune na glavi, let usmjerili prema kopnu. Letjeli su jedan za drugim pa bijahu kao dugačka, bijela vrpca. Eliza se uspne na obronak i sakrije u grmlje, ali labudovi slete blizu nje i počnu udarati velikim, bijelim krilima.

Kad je sunce utonulo za obzorjem, odjednom sa njih spade labuđe perje i pojavi se jedanaest lijepih kraljevića, jedanaestero Elizine braće.

Elizi se ote krik radosti: premda su se braća jako promijenila, znala je da su oni, osjećala da moraju biti oni. I baci im se u zagrljaj zovući ih poimence, a oni se silno obraduju ugledavši i prepoznavši svoju sestricu, koja je eto odrasla djevojka. Sad su se smijali, sad plakali, dok ubrzo ne ispričaše kako je opako sa svima njima postupila zla maćeha.

– Mi ti – objasni najstariji brat – letimo kao divlji labudovi dok je sunce na nebu, a kad zađe, pretvaramo se u ljude. Zato nam valja dobro paziti da o sunčevu zalasku imademo čvrsto tlo pod nogama, jer kad bismo letjeli pod oblacima, morali bismo se, kao ljudi, strmoglaviti u dubinu. Ovdje ne prebivamo; ima isto tako lijep kraj s onu stranu mora. Ali je put donde dug. Valja nam preko širokog mora, a onuda nema nikakva otoka na kojemu bismo mogli prenoćiti: samo osamljen, malen greben strši sred pučine, baš toliki da jedan do drugoga možemo ondje počinuti. Ako se more jako uzdigne, voda visoko zapljuskuje preko nas. Ipak hvalimo bogu što nam je dao i taj greben. Ondje prenoćimo u svome ljudskom liku. Da nije one hridi, ne bismo nikad mogli posjetiti drage domovine, za taj let potrebna su nam dva najduža dana u godini. Samo nam je jednom u godini dano da pohodimo zavičaj. Jedanaest dana smijemo ostati u ro-

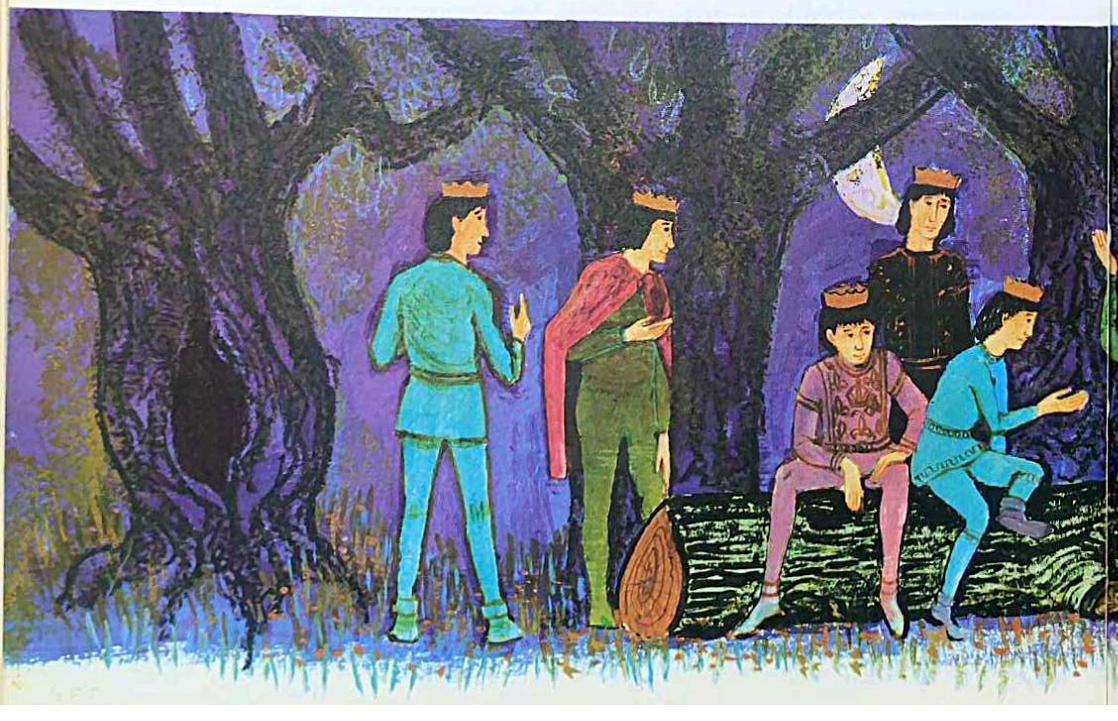

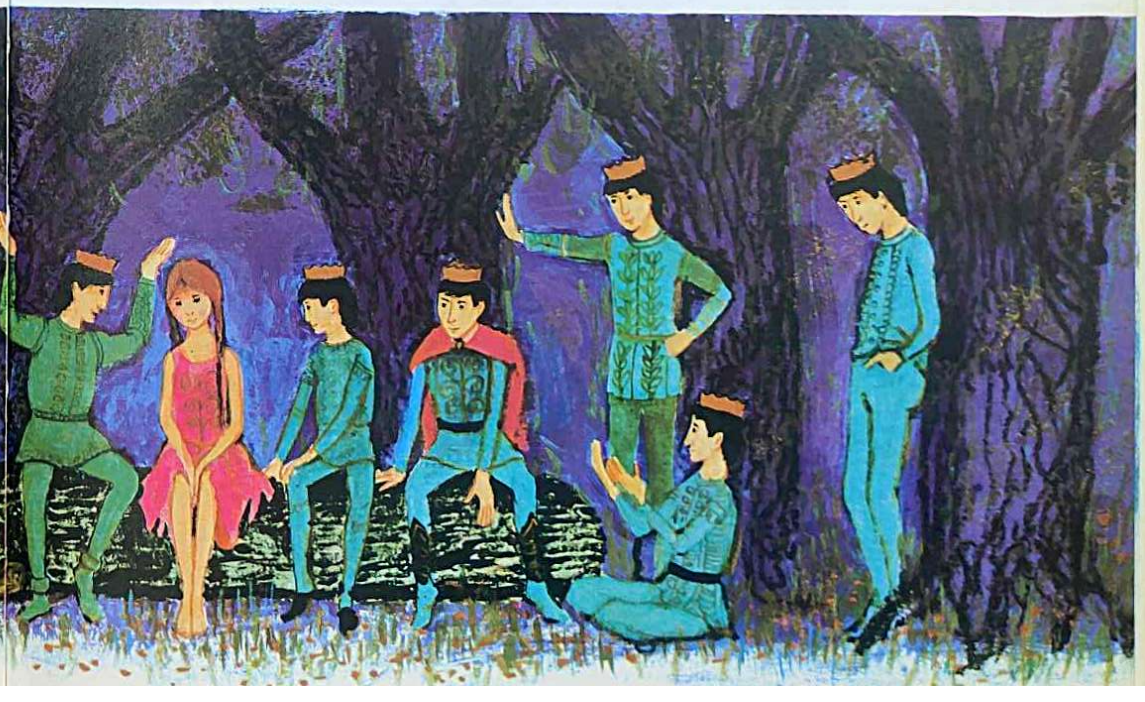

dnom kraju i letjeti nad ovom velikom šumom odakle se vide dvori na kojima smo odrasli i na kojima nam živi otac; odavde možemo vidjeti i vitki zvonik crkve u kojoj nam je majka pokopana. Ovdje kao da nam je i drveće i grmlje srodno, ovuda jure divlji konji po ravnicama kao i za našeg djetinjstva, a ugljenar pjeva stare pjesme, uz koje smo i mi plesali kao djeca. Ovdje nam je zavičaj, ovamo nas srce vuče, a ovdje smo našli i tebe, draga naša sestrice. Dva dana smijemo još ostati ovdje, a onda nam je poći preko mora u divan kraj, koji nam ipak ne može

nadomjestiti domovine. Ali kako da tebe uzmemo sa sobom? Nemamo ni broda, ni čamca!

– Kako bih vas samo mogla izbaviti? – pitaše sestra.

Svu noć provedoše u razgovoru, tek pre zoru malo prodrijemaše.

Elizu je probudio lepet labuđih krila: to su se braća opet pretvorila u labudove i nad njom počela kružiti u velikim krugovima da najposlije odlete u daljinu. Ali se jedan između njih, najmlađi, vrati i položi joj glavu na ruke udarajući bijelim krilima. Čitav su dan ostali zajedno. Podvečer eto i drugih, a kad je sunce zašlo, opet dobiše svoj ljudski lik.

– Sutra nam valja odletjeti i ne smijemo se vratiti prije nego što mine godina. Ali tebe ne možemo tako ostaviti! Imaš li hrabrosti da pođeš s nama? Moja je ruka dovoljno jaka da te nosim kroza šumu, pa će onda i krila svih nas valjda biti dovoljno snažna da s tobom preletimo preko mora!

– Ah, uzmite me sa sobom! – molila ih Eliza.

Svu su noć probdjeli pletući veliku i čvrstu mrežu od vrbove kore i žilava rogoza. Kad su je opleli, u nju legne Eliza, a kad je sunce iskočilo i braća se pretvorila u divlje labudove, zgrabe mrežu kljunovima i polete visoko pod oblake sa svojom dragom sestrom, koja je još spavala. Sunčane zrake udarale joj baš u lice, pa joj je zato jedan od njih letio povrh glave, tako da joj svojim širokim krilima pravi hlad.

Dobrano su odmakli od obale kad se Eliza probudila. činilo joj se da još sanja; bijaše joj čudno što plovi u visini iznad mora. Kraj nje ležala grana s krupnim zrelim malinama i svežanj ukusna korijenja. To joj je sakupio najmlađi brat i stavio kraj nje, a ona mu se zahvalno nasmiješila; njega je prepoznala u labudu što joj leti nad glavom i krilima joj sjenu pravi.

Bili su u takvoj visini da im se prvi brod, što su ga vidjeli dolje pod sobom, pričinio kao bijeli galeb vodi na površju. Oblak velik kao čitav brijeg bijaše za njima, a na njemu opazi Eliza golemu sjenu svoju i sjenu jedanaest labudova: ljepše slike od te nije nikad vidjela. Ali kako se sunce sve više uspinjalo, a oblak zaostajao za njima, nestade i te slikovite sjene što lebdi i plovi.

Letjeli su čitav dan, promicali poput strelice što zviždi zrakom, ali su ipak napredovali polaganije nego inače, jer su nosili sestru. Okrenuo protivan vjetar, bližila se večer. Sa strahom promatraše Eliza kako sunce tone, a osamljeni se greben u moru još i ne nazire. Činilo joj se da i labudovi snažnije razmahuju krilima. Ah, ona je kriva što ne mogu brže grabiti! Kad sunce zađe, postat će ljudi, pasti u more i utopiti se . . . Pa se iz dna duše pomoli bogu, ali svejednako nigdje nikakva grebena. Tmasti se oblak sve više primicao i prijetio, jak vjetar oluju najavljivao. Oblaci zlogode, teški kao olovo, skupljeni u jedan jedini veliki val što prijeti, približavali se mahnito, munja sijevala za munjom.

Sunce već bijaše na rubu mora, još malo pa će utonuti tamo za obzorjem.

Elizi srce žestoko udaralo. Uto se labudovi bace u dubinu tako naglo te ona pomisli da pada. Ali se opet usprave te izravnaju let. Sunce je bilo napol u vodi. Tek tada ugleda Eliza pod sobom malen greben, ne bijaše veći od tuljanove glave kad izroni iz vode. Sunce je naglo zapadalo; bijaše još samo poput zvijezde, i baš je gasnulo kad joj noga taknu čvrsto tlo. Nebesko se svjetilo ugasi kao posljednja iskra upaljena papira . . .

Ruku o ruku stajala braća oko nje: više mjesta nego baš za njih i za nju nije bilo. More mlatalo o greben i slijevalo se poput pljuska po njima. Nebo sjalo neprestanim požarom, munje ga parale, grom za gromom udarao.

Ali se sestra i braća držahu za ruke i pjevahu pjesme, i to im ulijevaše utjehe i hrabrosti.

U zoru bijaše zrak čist i miran, nebo kao umiveno. Čim je sunce izišlo, labudovi s Elizom poletješe s otočića. More je još bilo uzburkano, pa kad su se vinuli u visine te ozgo pogledali dolje, bijela se pjena na tamnozelenoj pučini činila poput milijuna labudova što su pali po vodi.

Kad je sunce odskočilo, ugleda Eliza pred sobom brdovit kraj s blistavim ledenjacima; usred neobične krajine prostire se na milje dugačka palača s arkadama što se smiono dižu jedne iznad drugih. Pod njom vjetar njiše palmove šume i krasno cvijeće veliko poput mlinskog kola.

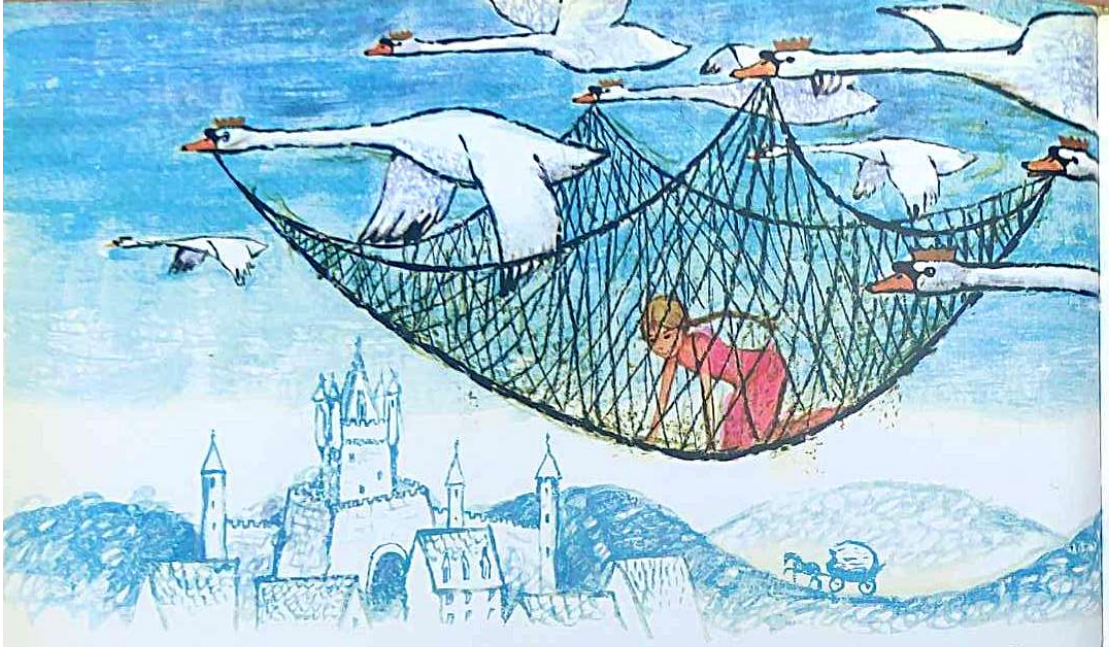

Ona upita je li to zemlja u koju putuju, ali labudovi odmahnuše glavom: što je vidjela bijahu čarobni dvori Fatamorgane, podvrgnuti vječnoj promjeni. Onamo se ne bi usudili nikoga odvesti. Eliza zagleda bolje, kadli odjednom nestade bregova, šuma i dvora, sve se nekamo strovali, a pojavi se dvadesetak ponosnih crkava, sve jedna kao druga, s visokim zvonicima i šiljatim prozorima. Činilo joj se da čuje svirku orgulja, ali je zapravo čula samo mora huk. Kad joj crkve bijahu već blizu, u taj se mah pretvoriše u čitavu mornaricu što plovi pod njom. Pogleda djevojka dolje, ali opazi samo morsku maglu što se povija nad vodom i razbija u pramenove.

Neprestana promjena pružala se oku Elizinu, ali djevojka naposljetku zaista ugleda zemlju u koju su putovali. Ondje se uzdizala krasna modra brda sa cedrovim šumama, s gradovima i palačama. Dobrano prije nego što je sunce zašlo sjedila je na stijeni pred velikom pećinom: pećina obrasla finim zelenim lišćem povijuša – bijaše kao da su po njoj sve sami vezeni sagovi.

– Vidjet ćemo što će ti se noćas usniti! – reče najmlađi brat i pokaza joj njezinu ložnicu.

– Kad mi bi se barem usnilo kako da vas spasim! – uzdahnu Eliza.

Ta joj se misao usadila u srce, djevojka se sva njome zanijela: žarko se pomoli bogu da joj pomogne, pa je molitvu i u snu nastavila. I učini joj se da leti visoko zrakom, u dvore od oblaka, gdje stoluje Fatamorgana... U susret joj dolazi vila, lijepa i blistava a ipak u svemu slična starici koja joj je u šumi dala kupina i pričala joj o labudovima sa zlatnim krunama...

– Braća ti se mogu izbaviti! – prozbori joj vila. – Samo jesi li dovoljno hrabra i uporna? More je kudikamo mekše od tvojih ruku, pa ipak mijenja oblik tvrdom kamenju. Ono, doduše, na osjeća boli što će ih tvoji prsti osjetiti; nema srca, ne trpi straha i muka što ih tebi valja podnijeti. Vidiš li ovu koprivu što mi je u ruci? Ima je u obilju oko pećine u kojoj spavaš. Samo se ova može upotrijebiti i ona što raste na groblju, upamti. Nju beri, premda će ti opržiti kožu i pokriti je mjehurima. Satri koprivu nogama, pa ćeš dobiti predivo: od njega ti valja isplesti jedanaest pancirnih košulja s dugim rukavima. Kad košulje prebaciš na jedanaest divljih labudova, nestat će čarolije. Ali se dobro uzmi u pamet: od časa kad počneš taj posao pa sve dok ga ne završiš, ma prošla i godina, ne smiješ ni riječi progovoriti. Prva riječ koju izustiš zabit će se kao smrtonosan bodež tvojoj braći u srce: o tvome jeziku ovisi njihov život. Upamti sve ovo!

To reče pa joj koprivom dodirnu ruku.

Kao da ju je plamen opržio, trže se Eliza i probudi: gle, bijeli je dan, a kraj nje leži kopriva poput one koju je vidjela u snu. Eliza iziđe iz pećine da započne djelo.

Nježnim rukama zahvati ružnu koprivu što je žarila poput vatre. Veliki plikovi izbiše joj svuda po rukama, ali

je ona rado trpjela samo da izbavi dragu braću. Gazila je koprivu bosim nogama i sukala zeleno predivo.

Kad je sunce zašlo, eto braće. Silno se uplašiše kad je zateknu onako nijemu: mišljahu da je to nova čarolija zle maćehe. Ali kad opaze njezine ruke, razaberu što je učinila radi njih. Najmlađi brat zaplače, a kud su padale njegove suze nije više osjećala boli: onud nestajale opekline i plikovi.

Noć je provela u radu, nije se mogla smiriti prije nego što braću izbavi. Čitav dugi dan, dok su labudovi izbivali u daljini, sjedila je u samoći ali joj nikad vrijeme nije brže proletjelo. Jednu košulju bijaše dovršila i sad je počinjala drugu.

Uto zatrubi lovački rog među bregovima. Ona se uplaši, jer je zvuk dolazio sve bliže, a čula je i lavež pasa. Prestrašeno odjuri brže-bolje u pećinu, sveza u svežanj koprivu koju je skupila i izgrebenala, i sjede na nj.

U taj čas uskoči kroz otvor velik pas, drugi odmah za njim, pa još jedan. Psi udariše u bijesan lavež, ustrčali se tamo-amo. Tako potraja nekoliko časaka dok se svi lovci ne skupiše pred pećinom: najljepši među njima bijaše kralj one zemlje. On pristupi Elizi i zapanji se jer nikad nije vidio ljepše djevojke.

– Kako si dospjela ovamo ljepojko? – upita je.

Eliza odmahnu glavom: tâ nije smjela govoriti, o tome je ovisio život i spas njezine braće. Ruke je sakrila pod pregaču, da kralj ne vidi kako trpi.

– Hajde sa mnom! – reče kralj. – Ovdje ne možeš ostati! Ako si dobra kao što si lijepa, obući ću te u svilu i kadifu, stavit ću ti krunu na glavu, pa ćeš prebivati na mojim dvorima i živjeti u raskošu.

Tako reče te je podiže preda se na konja. Ona zaplaka kršeći ruke, ali joj kralj kaza:

– Samo ti sreću želim! Jednom ćeš mi biti zahvalna!

I podbode konja te pojuri naprijed, a lovci za njim.

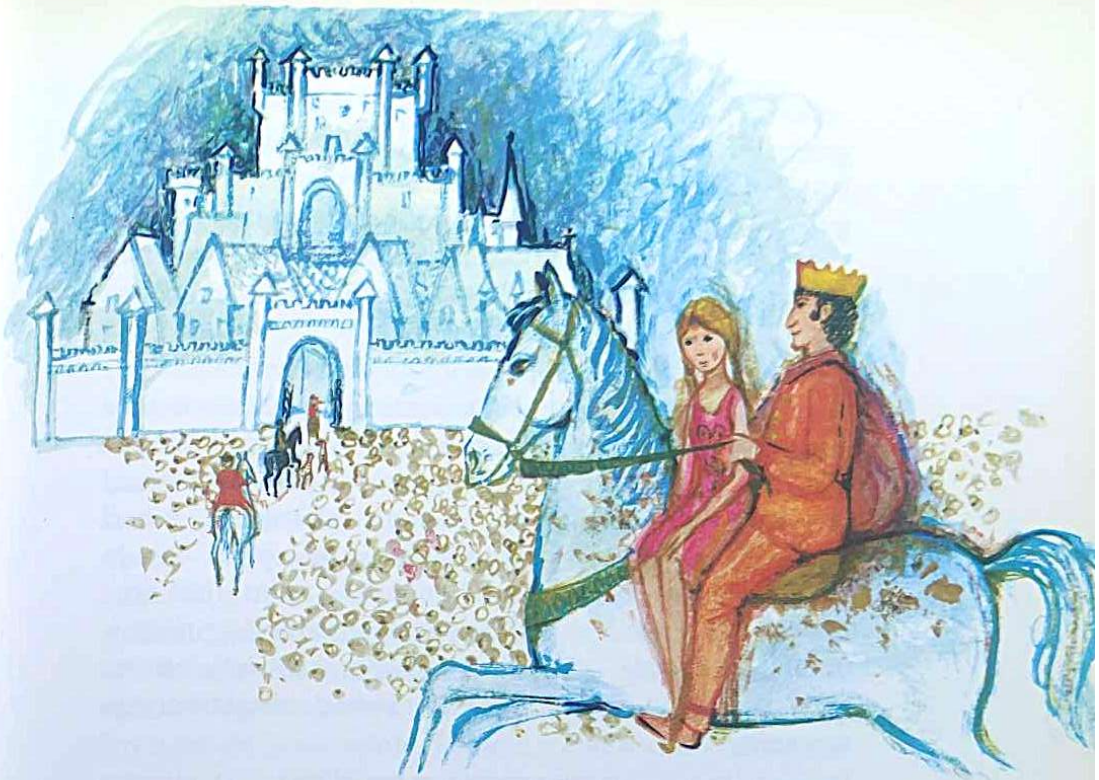

U smiraj eto ih pred divnom prijestolnicom, punom crkava i kupola. Kralj uvede Elizu u dvore gdje su vodoskoci romonili po visokim mramornim dvoranama, a zidovi i strop bili ukrašeni slikarskim radovima. Ali Eliza nije ništa ni opažala, samo je plakala i tugovala. Bezvoljno je pustila da je žene odjenu u kraljevske haljine, da joj upletu biser u kosu i da joj navuku fine rukavice na opržene ruke.

Kad se pojavila u onom krasu, još je više zablistala njezina ljepota, te se sav dvor još dublje pred njom pokloni. Kralj ju je odabrao sebi za zaručnicu, premda je nadbiskup sumnjičavo vrtio glavom i šaptao da je šumska ljepotica zacijelo vještica koja im je zaslijepila oči i kralju srce očarala.

Ali se kralj nije na to osvrtao: on zapovjedi da svira glazba, da se iznesu najskuplja jela, da najljepše djevojke plešu oko nje. Elizu povedoše kroz mirisne vrtove u divne dvorane; ali se na njezinim usnama nije pojavio smiješak niti su joj oči bljesnule od kakva zadovoljstva: na njezine je usne pala tuga, a žalost joj se u očima ogledala kao vječan zapis i baština.

Naposljetku kralj otvori komoricu što se nalazila odmah do Elizine ložnice. Komorica bijaše ukrašena skupocjenim zelenim sagovima: bijaše sasvim nalik na pećinu u kojoj je Eliza dotad boravila. Na podu ležao onaj isti svežanj prediva što ga je isukala od koprive, a pod stropom visila pancirna košulja što ju je isplela. Sve je to jedan između lovaca uzeo i donio kao neku rijetkost.

– Tu se možeš u mislima prenijeti u svoj prijašnji dom! – reče kralj. – Tu je posao kojim si se ondje bavila. Sada, sred ovog raskoša, zabavljat će te da se sjetiš onoga vremena.

Kad Eliza opazi ono što joj toliko bijaše srcu priraslo, zaigra joj smiješak na usnama, a crvenilo joj se vrati u obraze. Pomisli na spas svoje braće pa poljubi kralja u ruku, a on je privine k sebi na srce i zapovjedi da sva crkvena zvona najave svadbenu svečanost.

Krasna, nijema djevojka iz šume postade kraljicom one zemlje.

Nadbiskup šaptao zle riječi kralju na uho, ali otrov nije kanuo u njegovo srce. Svadba se imala obaviti a sam je nadbiskup morao Elizi staviti krunu na glavu; zlovoljan, kakav bijaše, namjerno joj čvrsto natisnu uzak obruč od krune na čelo, da je zaboli. Ali je njoj srce stezao teži obruč – jad i tuga za braćom, pa nije ni osjetila tjelesne boli.

Usne joj bijahu nijeme – tâ jedna bi riječ njezinu braću rastavila sa životom – ali se u očima odražavala duboka ljubav prema dobrom, lijepom kralju koji je činio sve da je obraduje. Iz dana u dan bivala mu ona sve odanija. Oh, kad bi mu se barem smjela povjeriti, iznijeti mu svoju muku! Ali joj je valjalo šutjeti, nijemo dovršiti započeto djelo. Zato bi se noću odšulja od njega i odlazila u komoricu koja bijaše uređena kao pećina: ondje je plela košulju za košuljom, ali kad je počela sedmu, ponestade joj prediva.

Znala je da na groblju rastu koprive koje može upotrijebiti, ali ih mora sama nabrati. A kako će onamo?

»Oh, što su bolovi mojih prstiju prema patnjama moga srca!« kazivaše u sebi. »Valja mi se odvažiti!«

U strepnji, kao da čini kakvo ružno djelo, odšuljala se jedne noći za mjesečine u vrt, potrča dugim drvoredima van, na puste ulice, pa onuda dalje, na groblje. Ondje ugleda kako na jednome od najvećih nadgrobnika u krugu sjede ružne vještice grobljanke. Skinule su prnje sa sebe kao da će se kupati, pa dugim, mršavim prstima kopaju po svježim grobovima, vade mrtva tijela i sa njih

žderu meso. Eliza je morala proći tik kraj njih, a one upiljile zlobne oči u nju. Ali ona nabra ljutih kopriva i odnese ih kući.

Samo ju je jedan čovjek vidio – nadbiskup. On je bdio dok su drugi spavali. – »Eto, ipak bijah u pravu kad sam rekao da s kraljicom nije sve kako treba. Hude su sile s njome, vještica je ona, i zato je očarala kralja i sav narod.«

U ispovjedaonici reče kralju što je vidio i čega se boji. Dok je izgovarao zle riječi, sve slike i kipovi svetački pokrenuše glavom, kao da hoće reći: »Nije tako, Eliza je nedužna.« Ali nadbiskup protumači da to sveci svjedoče protiv nje i vrte glavom nad njezinim grijehom.

Dvije krupne suze potekoše kralju niz lice. Ode on kući a sumnja mu se ugnijezdila u srcu. Noću se pričinjao da spava, ali mu san nije oči sklapao. Opazio je kako Eliza noć na noć ustaje. Svaki put bi je tiho slijedio i svaki put vidio kako se zatvara u svojoj komorici.

Iz dana u dan bivao kralj sve mrči i mrči. Eliza je to zamijetila, ali se nije jadu dosjetila. Plašila se – ali što sve ne bi njezino srce za braću pretrpjelo! Po kraljevskom baršunu i grimizu tekle joj gorke suze i ostajale ondje kao da se biser kruni, blistale kao najljepše drago kamenje, tako te su svi koji su je vidjeli u tom sjaju, željeli da budu na njezinu mjestu.

Još je malo trebalo pa da završi djelo. Nedostajala joj samo jedna jedina košulja. Ali više nije imala prediva, nije imala ni jedne jedine koprive. Još jednom, posljednji put, valjalo joj na groblje, da nabere nekoliko rukoveti. Strah ju je obuzimao pri pomisli na onaj samotni put i na strašne vještice, ali joj volja bijaše čvrsta.

Eliza krenu, a kralj i nadbiskup za njom. Dobro su vidjeli kako je nestaje iza rešetaka na grobljanskim vratima, a kad su prišli bliže ugledaše na nadgrobnoj ploči vještice koje je i Eliza vidjela. Kralj se okrenu jer

mišljaše da je među njima i ona kojoj je glava još te noći počivala na njegovim grudima.

– Neka joj narod sudi! – odredi kralj.

A narod osudi da bude spaljena na lomači.

Iz raskošnih kraljevskih dvorana odvedoše je u mračnu, vlažnu tamnicu gdje je vjetar zavijao kroz prozor s rešetkama. Mjesto baršuna i svile dadoše joj onaj naramak kopriva što ih bijaše ubrala; na nj joj bijahu glavu položili: tvrde košulje od ljute koprive koje bijaše isplela neka joj budu posteljom i pokrivkom.

Ali njoj nisu mogli ništa milije pokloniti: ona i opet prionu na posao moleći se bogu. Vani ulični derani pjevali o njoj pjesme rugalice – nigdje žive duše da je utješi kojom dobrom riječi.

Kad bijaše k večeru, začuje pred rešetkama šum labuđih krila: bio to najmlađi brat, on je sestru pronašao. Ona glasno zajeca od radosti, premda je znala da joj je to možda posljednja noć u životu. Ali je sad posao zamalo dovršen, a i braća su ovdje.

Dođe i nadbiskup da bude kraj nje u posljednjim joj časovima. To mu je kralj dopustio. Ali ona odmahnu glavom i zamoli ga pogledom i znakovima da ode. Te je noći imala dovršiti djelo, inače joj sve bi uzalud: trud i muka, bol i suze i tolike besane noći. Nadbiskup ode grdeći je, ali je jadna Eliza znala da je nedužna pa je ustrajala u onom čega se poduhvatila.

Mali se miši ustrčali po tlu, koprivu joj za posao sakupljali i pred noge dovlačili, da joj tako malo pomognu, a drozak sjeo na prozorsku rešetku i pjevao joj cijelu noć, fićukao što je veselije mogao, da ne bi duhom klonula.

Prema zori, na sat prije svanuća, stiže jedanaestero braće dvorima na vrata: tražili su da ih puste kralju. Odgovoriše im da im ne mogu udovoljiti: tà još je noć, rekoše, kralj spava, ne smiju ga buditi. Braća molila i

prijetila, došla straža, pa i sam kralj izišao i zapitao što se to zbiva dvoru na vratima. Ali u taj čas iziđe sunce, braće nestade, a nad dvorom proletje jedanaest divljih labudova.

Svijet se natiskivao na gradska vrata da gleda kako će vješticu spaliti. Bijedno kljuse vuklo kola na kojima je ona sjedila. Navukli joj košulju od vreće, divna joj duga kosa visila raspletena oko lijepe glave, a obrazi joj bili smrtno blijedi; usne je lagano micala dok su joj prsti sukali zelenu pređu. Čak i na putu u smrt nije ostavljala

započetog djela: deset je košulja ležalo do njezinih nogu – jedanaestu je plela. A svjetina se rugala:

– Pazite kako vještica mrmlja! Nije joj molitvenik u rukama, već te njezine gadne čarolije. Razderite ih u komadiće.

I svi nagrnuše prema njoj da joj raskidaju košulje. U taj čas doletje jedanaest bijelih labudova: padoše oko nje na kola i počeše udarati jakim krilima. Gomila se prestraši i ustuknu.

»To je znak s neba! Zacijelo je nedužna!« šapnu mnogi, ali se nitko nije usudio da to naglas kaže.

Krvnik je zgrabi za ruku, a ona brže-bolje prebaci jedanaest košulja na labudove. I pojavi se jedanaest divnih kraljevića, samo najmlađi mjesto ruke imao labuđe krilo, jer je na njegovoj košulji nedostajao rukav; nije ga stigla dovršiti.

– Sad smijem govoriti! – prozbori Eliza. – Ja sam nedužna.

A narod, vidjevši što se zbilo, pokloni joj se kao svetici; ali ona, obeznanjena, klonu na ruke svoje braće – toliko je bijaše iscrpla napetost, strah i bolovi.

– Jest, nedužna je! – potvrdi najstariji brat i uze kazivati kakvo ih je zlo stiglo.

Dok je govorio, raširi se miris kao od milijuna ruža: to su cjepanice na lomači pustile korijenje i prolistale, tako da je nastala mirisna živica, gusta i visoka, puna crvenih ruža. A na vrhu procvao jedan cvijet, bijel bjelcat i sjajan poput zvijezde. Kralj ubra tu bijelu ružu i stavi je Elizi na grudi, a ona se probudi s mirom i blaženstvom u srcu.

Sa svih crkava zvona sama od sebe zazvonila, a ptice doletjele u velikim jatima. Sva ona povorka krenu sada put dvora na svadbu. Takvih svatova još ni jedan kralj ne doživje.

KRALJEVNA NA ZRNU GRAŠKA

Ono vam jednom bio kraljević koga je ponijela silna želja da se oženi kakvom kraljevnom. Ali je morala biti prava pravcata. Obilazio on bijelim svijetom da bi je našao, ali bi se uvijek štogod ispriječilo i pomrsilo mu račune. Što je do samih kraljevna, tu ne bijaše neprilike, jer nekoć svijet nije oskudijevao u njima, samo je nevolja bila u tome što kraljević ne mogaše biti na čistu jesu li prave. Svagdje je nešto bilo krivo, nikad da bude sasvim kako treba. I tako se najposlije vratio kući neobavljena posla i zapao u tugu, jer je izgarao od želje za pravom pravcatom kraljevnom.

Jedne se večeri oborilo strahovito nevrijeme. Grmjelo je na sve strane i sijevalo, a kiša lila kao iz kabla, baš

strahota! Uto se začu gdje netko kuca na vrata grada, i stari kralj ode da otvori.

– Kad on na vrata, a to vani stoji neka kraljevna. Bože mili, kakva li bijaše od tog pljuska i nevremena! Voda joj curkom curi niz kosu i haljine pa se slijeva u vrhove cipela, a izlazi na zapetnice. I veli da je prava kraljevna!

»Brzo ćemo to vidjeti!« pomisli stara kraljica, ali ništa ne reče, već ode u spavaonicu, smače svu posteljinu i na dno postelje stavi zrno graška. Zatim uze dvadeset dušeka i poslaga ih na grašak, pa onda još navali dvadeset perina od guščjih pahuljica.

Tu je imala kraljevna te noći spavati.

Ujutro je zapitaše kako je spavala.

– Oh, loše, užasno! – potuži se kraljevna. – Svu noć nisam gotovo ni oka sklopila! Bog zna što je to bilo u postelji! Na nečem sam tvrdu ležala, tako da mi je tijelo puno modrica. Grozno, kažem vam!

I tada vidješe da je prava kraljevna, kad je kroz dvadeset dušeka i dvadeset perina osjetila zrno graška. Tako osjetljiva može biti samo prava pravcata kraljevna.

Kraljević je uze za ženu, jer je sada znao da ima pravu kraljevnu. A grašak pohraniše u riznici, gdje ga i sad možeš vidjeti, ako ga tko nije uzeo.

– Gle, to bijaše prava bajka!

TRI PRAŠČIĆA

Bila vam jednom tri praščića: plesali su i skakali naokolo i vodili sretan život. Jednog dana, majka im reče:

– Vrijeme je da idete u svijet, da se za srećom ogledate.

Praščići se obradovaše kad su to čuli.

– Krenut ćemo još danas – rekoše. I krenuše plešući i poskakujući.

Dok su tako išli putem, jedno će prase drugome:

– Moramo sagraditi kuću.

– Moramo sagraditi tri kuće – pritače treće prase, koje bijaše najpametnije.

– Dobro, hajdemo graditi tri kuće – prihvati dvoje starije braće. – Tako će svako od nas imati svoju.

Dok su oni tako razgovarali i snovali, pojavi se čovjek sa snopom slame. Prvo prase uljudno skine šešir s glave kad je ugledalo čovjeka.

– Molim lijepo, gospodine čovječe – reče ono – hoćete li mi dati malo svoje slame da sagradim kuću?

– Hoću – odgovori čovjek – evo.

Ubrzo prvo prase prionu na posao. Trčalo je gore-dolje sa svojom slamom.

Kuća neprestano rasla. Ostalo je još samo da se podigne krov, da se načine prozori i postave vrata. Naposljetku kuća bijaše gotova, te se prvo prase toliko radovalo da je neprekinuto deset puta uskočilo u kuću i iskočilo iz nje. Zatim zatvori vrata.

»Baš sam okretan«, reče prase u sebi dok je obilazilo oko nove kuće. »Nadam se da su i moja braća okretna kao što sam ja.«

Prase čistilo i prašilo, pralo i dotjerivalo. A kad se umorilo od tolikog posla, sjelo je da se odmori.

Prase nije znalo za vuka, nitko mu o tome nije govorio. Ali je vuk postojao, živio je u obližnjim šumama.

Bio je to ružan, star vuk, s dugom njuškom. Nije stoga čudo što mu je njegova njuška ubrzo rekla da je negdje u blizini prase. Brzo je vuk našao slamnu kolibu, i njegova mu je duga njuška rekla da je unutra tusto prase. Zasad su vrata na kolibi bila zakračunata, a prase bilo i suviše umorno da misli o onome što se zbiva vani.

Kad se umračalo, vuk krenu prema kolibi. Pokucao je na vrata:

– Prase, praščiću, pusti me unutra – javi se vuk mekim glasom.

Ali prase bilo i odveć mudro da bi to učinilo. Nato vuk reče:

– Pazi, otpuhnut ću ti kućicu.

I vuk puhao i čupao i naposljetku razmetnuo kućicu malog praseta. Dakako, kuća se nije odjednom razmetnula, nego polako – trajalo je to neko vrijeme. Najprije je otpuhnuo i razmetnuo nešto slame, a onda sve više. Razmetnuo se krov, pala vrata, a stari vuk puhao i čerupao ne prestajući.

Sve to vrijeme malo prase bilo na sto muka, strah mu u kosti ušao. Trčalo ono ovamo-onamo u nastojanju da sačuva svoju slamnu kućicu što mu je padala po ružičastim ušesima.

Nije bilo koristi hvatati se za slamke, jer se slama razbucala i kućica rušila. Naposljetku, protisnuvši prodoran skvik, prase skoči preko ostataka i poteče niz put glavom bez obzira, poteče što su ga nosile njegove tuste nožice.

Vuk nije stigao da nagne u potjeru za prasetom, jer je neprestano razbucivao slamu. Tako je prase umaklo.

Međuto je drugo prase srelo čovjeka što je nosio travu i trstiku. Vrlo je uljudno skinulo šeširić s glave prije nego što je oslovilo čovjeka:

– Molim vas, gospodine čovječe – reče ono – hoćete li mi dati nešto trave i trstike da podignem kućicu?

– Hoću – odgovori čovjek – evo.

I tako drugo prase prionu na posao. Uzeo je graditi, i kućica je rasla. Uskoro je ostalo samo da podigne krov i metne prozor. Bila je to lijepa kućica, i malo je prase bilo ponosno i sretno. Hodilo je gore-dolje, pjevušilo i zviždukalo.

Upravo je tada u bijegu naišlo prvo malo prase, pa kad je vidjelo dvojicu svoje braće, napravi se kao da ništa nije bilo.

– Mislim da ću stanovati u tvojoj kući – reče prvi praščić drugome. – Vidim da imaš lijepa vrata na ulazu.

– Oh, ne, nemoj – dočeka drugi praščić te uđe u kuću i zasunu vrata.

– Ne možeš ni sa mnom – reče treći praščić. – Želim da sam sagradim kuću.

Tako reče pa ode niz cestu.

Prvo malo prase odluči da svoje dane provede u zabavi.

»Igrat ću se u šumi«, reče u sebi. »A ne treba mi ništa drugo doli paziti da ne budem vuku na putu.«

Sutradan vuk sam krenuo na put, i prvo što je vidio bijaše kućica od trave. Njegov mu je dugi nos kazivao jasno da je unutra praščić.

– Praščiću, prasence, pusti me unutra – reče vuk blagim glasom kad je pokucao na vrata.

Ali je drugo prasence bilo i odveć smotreno da bi to učinilo. Vidjelo je vuka s prozora, pa je reklo: »Nećeš ući, ne, dragoviću!« Nato vuk reče:

– Pazi, otpuhnut ću ti kućicu.

I vuk puhao i čupao i naposljetku razmetnuo kućicu malog praseta.

Ali je potrajalo duže, jer je drugo prasence sagradilo svoju kućicu od trave i trske, pa je bila jača negoli od slame. Osim toga, vuk bio i dobrano gladan, a to ga je činilo slabim. Nije imao previše daha.

Kad je vuk vidio da ne može kućicu samo tako otpuhnuti, počeo je puhati i rušiti ispod vrata, te je prasence poigravalo kao list na vjetru.

Padoše zidovi, a praščić se zavitlao u zraku. Pao je na put, a to mu je dalo prilike za bijeg. Trčao je i trčao dugim putem koliko su ga nosile njegove debele nožice, i dok je vuk ostao zabavljen rušenjem, drugi praščić umače iz vida.

Vuk se baci za njim u potjeru, ali je, umoran, morao sjesti da predahne, pa je tako i zaspao.

Međuto je treće prasence srelo čovjeka s tovarom opeka. Treće prasence lijepo skine šešir kad je ugledalo čovjeka.

– Molim vas, gospodine čovječe – zamoli prasence – biste li mi htjeli dati nešto od vaših opeka, da podignem kućicu.

– Hoću – odgovori čovjek – evo.

Na to treće prasence prionu uz posao. Počelo je graditi upravo ondje, a bijaše to dobrano daleko na onome dugom putu.

Radilo je svojski i veoma brižljivo. Miješalo je cement i njime spajalo opeke. Čekićalo je gradeći krov, a potom poslagalo crijep, da kiša ne može probiti unutra. Na kraju je sazidalo ognjište s dimnjakom, tako da mu bude ugodno pokraj vatre. Trebalo je podosta vremena dok je sazidalo kuću. Ruke su ga boljele od pustog posla.

Ožednjelo je i ogladnjelo radeći na vrućem suncu. Već mu se mračalo pred očima koliko je uzlazio i silazilo ljestvama da napravi krov. Ali ni jednog časa treće prasence nije sebi ostavljalo da predahne.

»Moja će kuća biti najbolja i najčvršća što ju je ikad sagradilo ikakvo prase« – reče samom sebi na poslu. I da se obodri, radeći je zviždukalo veselu pjesmicu. A kuća rasla i rasla. I što je više rasla, i ono glasnije zviždukalo.

Naposljetku bi kućica dovršena. Treće prase, dakle, uđe unutra, zakračuna vrata i sjede.

Tek što je uzelo da čita »Praseći tjednik«, netko pokuca na vrata. Bio je to vuk.

– Prase, praščiću, pusti me unutra – javi se vuk mekim glasom.

– Ne, neću – uzvrati prasence i nastavi da čita.

– Onda ću ti otpuhnuti kućicu – reče vuk.

I puhao je i puhao, ali kućica čvrsta, nije se pomicala. Zato vuk preumi i smisli drugu osnovu.

– Prasence, praščiću, ja znam gdje je lijepo repište s bijelom repom.

– Zaista? – upita praščić, jer je repu jako volio.

– Da, znam – odgovori vuk. – Ako hoćeš da se nađemo sutra u šest ujutro, odvest ću te onamo.

Ali je prasence sutradan ustalo u pet sati. Sámo je našlo repište i donijelo košaru repe kući. Zasunulo je vrata i sjelo da čeka vuka.

Vuk dođe u šest sati.

– Prase, praščiću – javi se vuk kroz ključanicu. – Evo me, dođoh da te odvedem na repište. Jesi li se spremio, praščiću?

Kad je praščić to čuo, nastavi veliki kotao na vatru i potpali. Zatim opet sjede te uze čekati. Začuo je vuka kako grebe po krovu, a onda eto vuka dolje kroz dimnjak – rep najprije!

Možete misliti što se zatim dogodilo. Opaki vuk stigao je u kotao – rep najprije.

Sreća za nj što kotao nije bio velik da sav upadne u njega: tako je opržio samo rep. Uplašio se toliko da je odmah izjurio kroz prozor.

– Do viđenja, vuče – viknu praščić za njim. – Zbogom zauvijek!

Tako i bijaše, jer je vuk vrućom vodom toliko opekao rep da je jurio milje i milje i tako odjurio daleko od praščića i njegova kotla.

Ali još nije konac priči – ne. Kad su dva brata trećeg praščića vidjela vuka kako juri, izvukoše se iz svoga skrovišta.

– Podigao sam kuću od slame – reče prvo prasence – i vuk mi ju je otpuhnuo i razbucao.

– A ja sam svoju podigao od trave i trsja – reče drugi praščić – i vuk mi ju je srušio i raščerupao.

– A ja sam svoju sagradio od opeke – reče njihov treći, najpametniji brat. I kuća stoji li, stoji. Najbolje vam je da dođete i stanujete kod mene.

Tako i učiniše i tako su tri praščića živjela zajedno u sreći i zadovoljstvu.

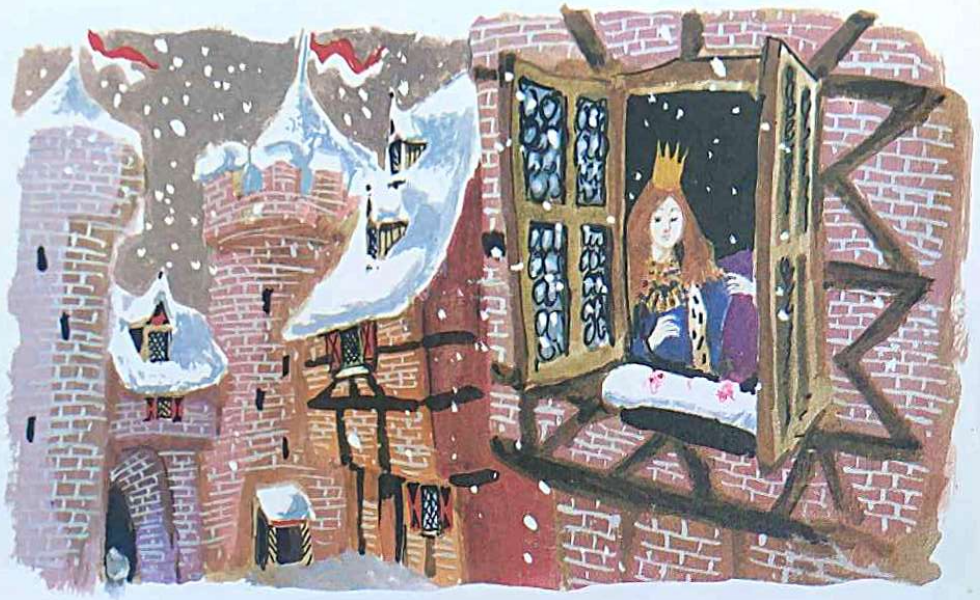

SNJEGULJICA I SEDAM PATULJAKA

Zima upolovila, snježne pahuljice osipale s neba meke kao najmekše perje, a u toploj sobi, uz prozor uokviren crnom ebanovinom, sjedila kraljica sa svojim šivenjem. I dok je tako šila, otvorila je načas prozor da pogleda kako vani snježi, pa se u nepažnji iglom u prst ubola. Tri kapi krvi padoše u snijeg na prozorskom podboju, a kraljica, kad ih vidje gdje se onako lijepo na snježnoj bjelini rumene poput najrumenije ruže, reče u sebi:

»Eh, da mi je imati kćerkicu bijelu kao snijeg, obraza rumenih kao ruža a kose crne kao što je ovaj prozorski okvir, baš bih sretna bila!«

Ubrzo zatim rodi joj se kćerkica, a kako bijaše bijela kao snijeg, obraza rumenih kao ruža i kose crne poput ebanovine, nazvaše je Snjeguljicom. Ali gle nesreće: kako se djevojčica rodi, umrije majka, kraljica.

Kralj one zemlje nakon godinu dana oženi se drugom

ženom, i ta onda postade kraljicom. Bila je to žena veoma lijepa, ali ohola i nadmena: nije mogla ni zamisliti a kamoli podnijeti da je itko ljepotom natkrili. Imala je čudesno ogledalo, odgovaralo ono na svako pitanje koje mu upraviš. I kad bi se izjutra češljala, pitala ga kraljica, ogledajući se u njemu:

Ogledalce kaži meni:
ponajljepša u svoj zemlji,
između mnogih ljepotica,
koja li je krasotica?

A na to joj ogledalo odgovaralo:

Između mnogih ljepotica
najveća si krasotica.

I bila je kraljica nadasve zadovoljna dok je to slušala, ta znala je ona da ogledalo govori istinu.

Snjeguljica pak rasla i stasala, i bivala sve ljepša, iz dana u dan. Kad je navršila sedam godina, prometnula se u ljepotu što je sjala kao vedar dan na nebu, bila ona ljepša i od same kraljice, svoje maćehe. I kad je kraljica opet upitala ogledalo:

Ogledalce kaži meni:
ponajljepša u svoj zemlji,
između mnogih ljepotica,
koja li je krasotica?

ono joj odgovori:

Kraljica si, krasotica,
al je ljepša Snjeguljica.

Razgnjevila se kraljica kad je to čula: sva je požutjela od muke i pozelenjela od zavisti. Od tog časa bijes u njoj previrao, pa kad bi samo vidjela Snjeguljicu, utroba se u njoj prevrtala: toliko je mrzila djevojčicu. Nadutost, zavist i povrijeđena taština neprestano rasle u njezinu

srcu i naposljetku ju toliko presvojile te nije od njih ni danju ni noću imala mira ni počinka. Na kraju, ne mogavši više izdržati, zovnu jednog između svojih lovaca te mu reče:

– Vodi tu malu u šumu da je moje oči više ne vide! Ubij je ondje i donesi mi u dokaz njezinu jetru i pluća!

Lovac posluša te odvede djevojčicu u šumu. Ali kad je onamo došao i potegao lovački nož da izvrši okrutnu zapovijed i da Snjeguljici probode nedužno srce, djevojčica briznu i plač i zajada, moleći lovca:

– Ah, smiluj mi se, dragi lovče, i poštedi mi život! Obećavam da ću ostati u šumi, u divljini, i nikad se neću vratiti na dvore.

Bila je tako lijepa u svome jadu, te se lovcu sažalila onako uplakana.

– Neka ti bude: bježi onda, jadno dijete! – smilova se on. A u sebi nadoveza: »Ta ionako će te ubrzo razderati šumske zvijeri.«

Ipak se osjećao kao da mu je velik teret pao sa srca što

djevojčicu nije morao ubiti. Kako je baš dotrčala mlada divlja svinja, a on imao kraljici donijeti dokaz, zakla dolutalog veprića, izvadi mu jetru i pluća, i to onda odnese na dvore i dade kraljici. Ona naredi kuharu da ih skuha u soli, i zla žena potom sve pojede, uvjerena da se tako riješila Snjeguljice.

Kad je djevojčica ostala u golemoj šumi, sama i napuštena, stijesni joj se oko srca. Zapala je u strah, plašio ju svaki šušanj, i samo je gledala u lišće na drveću ne znajući što bi. Udari jadna u trk: trčala je po oštrom kamenju i po trnju, a šumske zvijeri gledale je kako bježi i skakale oko nje, ali joj ništa ne učiniše. Bježala je tako dok su je noge nosile, a već se i večer bližila. Onda ugleda kućicu, malu majušnu, te uđe da ondje počine.

U kućici bilo sve maleno, ali tako ubavo i čisto, milina ti pogledati. Na sredini stajao stol pokriven bijelim stolnjakom, na stolu sedam tanjurića i sedam vrčića, uza svaki tanjurić položena malena žlica, viljuška i nož. Uza zid poredano sedam posteljica, sve jedna do druge, a na njima plahte bijele bjelcate.

Kako bijaše gladna i žedna, Snjeguljica uze iz svakog tanjurića i pojede malko variva i kruha, te iz svakog vrčića gutnu malen gutljaj vina: nije htjela da sve uzme iz jednoga i da ga tako isprazni. Potom, umorna, htjede leći u koju od onih posteljica, ali ne nađe prikladne za se: ova preuska, ona prekratka; istom sedma bijaše joj kako valja, te u nju leže, izmoli molitvu i brzo u san utonu.

Kad se sasvim umračalo, dođoše gospodari one kućice – bijahu to patuljci, njih sedmorica, što su u planini rude tražili i kopali. Upališe oni svojih sedam malih svjetiljaka, pa kako rasvijetliše unutrašnjost svoje kućice, odmah opaziše da je netko u njoj bio i naokolo švrljao, jer nisu našli onaj red kakav su na odlasku ostavili.

– Tko je sjedio na mome stočiću? – reče prvi.

– Tko je jeo iz mog tanjurića? – upita drugi.

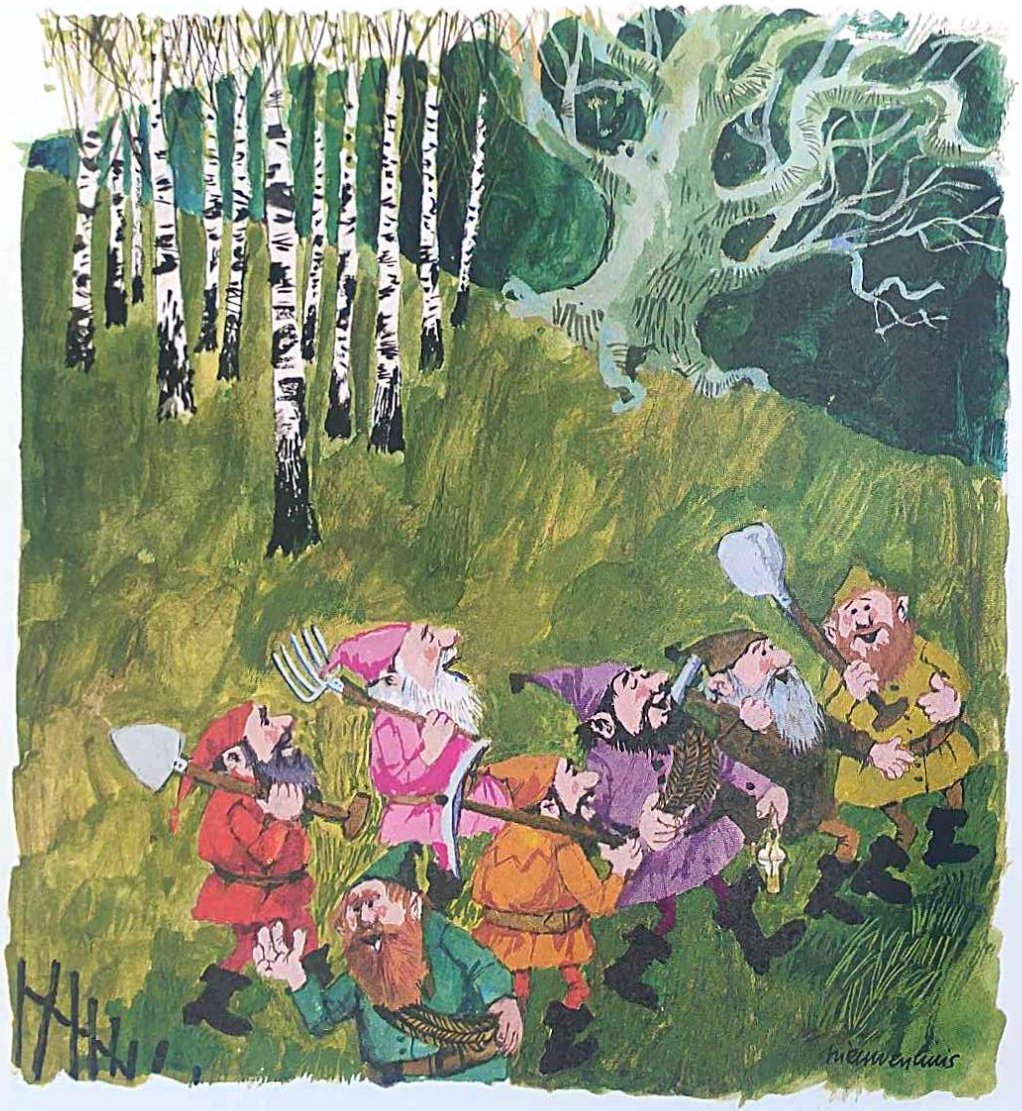

– Tko je lomio od mog kruha? – javi se treći.
– Tko je uzimao od mog variva? – oglasi se četvrti.
– Tko je nabadao mojom viljuškom? – u čudu će peti.
– Tko je rezao mojim nožem? – ljutnu se šesti.
– Tko je pio iz mog vrča? – na kraju će sedmi.

Obazre se nato prvi oko sebe, pa kad vidje da mu je postelja uleknuta i plahta na njoj zgužvana, uzviknu:

– Tko se valjao po mojoj postelji?

I ostali nato pogledaše na onu stranu, priđoše posteljama te će onda svi u jedan glas:

– I u mojoj je postelji netko ležao.

Uzvikali se patuljci, a sedmi, kad u svojoj vidje Snjeguljicu kako spava, zovnu ostale. Pritrčaše oni te kriknuše od čuda. Prinesoše svoje svjetiljčice i zajedno osvijetliše Snjeguljicu.

– Bože mili što li je lijepo ovo dijete! – uzviknuše složno.

Toliko se zadiviše i toliko ganuše da je nisu htjeli probuditi nego je ostaviše da spava. Sedmi je patuljak spavao kod svojih drugova, naizmjence, kod svakog pomalo, i tako im minu noć.

Kad je objutrilo, Snjeguljica se probudi: videći sedam patuljaka, protrne od straha. Ali joj oni ljubazno zaželješe dobro jutro te je upitaše kako se zove.

– Zovem se Snjeguljica – odgovori ona.

– A kako si došla u našu kuću? – pitali je patuljci dalje.

Nato im ona pripovjedi kako ju je maćeha htjela ubiti, kako ju je predala lovcu, da je u šumi smakne, a on joj život poštedio, i kako je onda cio dan bježala dok naposljetku nije naišla na kućicu.

– Bi li htjela ostati kod nas da nam kuću držiš, da nam kuhaš, postelje rediš, da nam pereš, šiješ i pleteš, da u svemu održavaš red i čistoću? – predložiše joj patuljci.

– Bih, bih, vrlo rado – prihvati Snjeguljica.

– Dobro je, lijepo će ti kod nas biti – pritvrdiše patuljci.

I ostade Snjeguljica kod njih. Lijepo im je kuću držala, sve radila i redila. Izjutra patuljci odlazili u brda da traže

i kopaju rude i zlato, a vraćali se uvečer i nalazili večeru priređenu.

Danju je djevojčica ostajala sama, pa su je patuljci opominjali neka bude smotrena i neka se dobro u pamet uzme:

– Čuvaj se maćehe, brzo će ona doznati da si ovdje među nama. Ne puštaj nikoga unutra!

Kraljica pak, uvjerena da je pojela Snjeguljičinu jetru i pluća, mišljaše da je opet prva po ljepoti i da joj nema ravne u svoj kraljevini. Htjede da joj to ogledalo kaže i potvrdi, pa ga stoga upita:

Ogledalce, kaži meni:
ponajljepša u svoj zemlji,
između mnogih ljepotica,
koja li je krasotica?

Ogledalo joj na to odgovori:

Kraljica si, krasotica,
al je ljepša Snjeguljica
preko sedam brežuljaka
pokraj sedam patuljaka.

Prestravi se kraljica jer je znala da ogledalo istinu kazuje. Odmah je razabrala da ju je lovac obmanuo i da je Snjeguljica sveudilj na životu. Uze ona premišljati i smišljati kako bi Snjeguljicu otpremila sa svijeta: jer dok ne bude uvjerena da je najljepša u kraljevini, neće od zavisti imati mira ni počinka. Naposljetku smisli varku: premaza lice te se preodjenu u staru trgovkinju-pokućarku. Nitko je takvu ne bi prepoznao. Tako prerušena krenu preko sedam brežuljaka da nađe kuću sedam patuljaka. Kad dođe do kuće, pokuca na vrata i viknu:

– Evo lijepe robe na prodaju! Pogledajte, pogledajte!

Snjeguljica pomoli glavu na prozor i pozdravi uljudno:

– Dobar dan, draga ženo. A što to prodajete?

– Evo, svašta lijepo, dobre robe – odgovori lažna pokućarka. – Imam vrpca i pojasa u svim bojama.

Nato odmah izvuče pleten pojas od šarene svile.

»Tu čestitu ženu mogu pustiti u kuću«, pomisli Snjeguljica pa odsunu vrata i kupi lijepi svileni pojas.

– Baš ti pristaje, dijete moje, – lukavo će stara. – Čekaj, ja ću ti pojas namjestiti.

Snjeguljica, ništa ne posumnjavši, stade pred nju i pusti da je ona opaše novim pojasom. Ali stara brže-bolje uze pritezati i toliko je stegla da je Snjeguljica ostala bez daha i pala na tlo kao mrtva.

– Bila si dosad najljepša, ali više nećeš biti! – promrsi stara i odbrza odande.

Uvečer se sedam patuljaka vrati kući. Kakva li nemila iznenađenja kad ugledaše svoju dragu Snjeguljicu gdje na tlu leži kao mrtva! Ne miče se, jadna, nema na njoj

znaka života. Podigoše je i vidješe da je prejako stegnuta. Odmah prerezaše pojas, a ona poče disati i život se polako u nju vrati. Kad su od nje čuli što se dogodilo, lijepo je upozoriše:

– Ono ti nije bio nitko drugi doli tvoja opaka maćeha. Dobro pazi: dok nas nema, nikoga ne puštaj unutra!

Kad je zla kraljica došla na dvore, požuri se ogledalu te ga upita:

Ogledalce, kaži meni:
ponajljepša u svoj zemlji.
izmeđ mnogih ljepotica,
koja li je krasotica?

A na to joj ogledalce odgovori:

Kraljica si, krasotica,
al je ljepša Snjeguljica
preko sedam brežuljaka
pokraj sedam patuljaka.

Čuvši to, opaka kraljica uskipje od bijesa, jer je razabrala da je Snjeguljica oživjela.

»Već ću ja štogod smisliti da je dokrajčim jednom zauvijek«, reče u sebi.

I kako bijaše iskusna u vještičjim umijećima, napravi češalj s otrovom. Premaza se zatim i preodjenu, preobrazi se u drugu staricu i takva krenu preko sedam brežuljaka, kući sedam patuljaka. Kad stiže, pokuca na vrata i viknu:

– Lijepe robe! Dobre robe na prodaju!

Snjeguljica pomoli glavu na prozor i reče:

– Idite dalje, ne smijem nikoga pustiti unutra.

– Ako ne smiješ nikoga pustiti, možeš barem robu pogledati – uporno će stara, te izvadi i pokaza otrovni češalj.

Svidio se češalj djevojci, te ona najposlije otvori vrata. Pošto se pogodiše o kupnji, lukavo će stara:

– Hajde da te lijepo počešljam.

Snjeguljica nije ništa posumnjala: dopusti staroj da je počešlja. Ali tek što je češalj prošao kroz kosu, ispusti svoj otrov, a djevojka, obeznanjena, pade na tlo.

– Eto ti, gade! – promrlja opaka žena. – Ode ti ljepota, gotovo je s tobom!

No eto sreće u nesreći: kako se već primicala večer, patuljci se uskoro vratiše kući. Kad ugledaše Snjeguljicu kako na tlu leži kao mrtva, odmah pomisliše na maćehu – tâ njezini su prsti tu posrijedi. Potražiše i nađoše otrovni češalj, a kako ga izvadiše iz kose, onog se trena Snjeguljica osvijesti, te im onda pripovjedi što je i kako je bilo. Patuljci je opet opomenuše da bude smotrena:

– Pamet u glavu, i ne otvaraj nikome! I ni od koga ništa ne uzimaj!

Kad se kraljica vratila na dvore, odmah požuri da pita ogledalo:

Ogledalce, kaži meni:
ponajljepša u svoj zemlji,
izmeđ mnogih ljepotica
koja li je krasotica?

A ogledalce joj odgovori:

Kraljica si, krasotica,
al je ljepša Snjeguljica
preko sedam brežuljaka
pokraj sedam patuljaka.

Čuvši što ogledalo kazuje, kraljica se ražesti – sva se tresla od golema bijesa.

»Snjeguljica mora umrijeti, sve ako me i života stajalo!« zaprijeti opaka žena.

I to rekavši, ode u tajnu sobicu u koju nitko nije ulazio niti je mogao ući, te ondje načini jabuku da bijaše kao prava, ali veoma otrovna. Izvana jabuka bila lijepa, žuta i crvena – svakome bi za njom zazubice rasle, ali tko bi u nju samo zagrizao, odmah bi mrtav pao na tlo. Pošto je dovršila svoju zlu rabotu, opaka kraljica premaza lice, odjenu se kao stara seljakinja te uze put pod noge – preko sedam brežuljaka, kući sedam patuljaka.

Kad je stigla i na vrata pokucala, Snjeguljica pomoli glavu na prozor te joj reče:

– Ne smijem nikoga u kuću pustiti, zabranili mi patuljci.

– Baš šteta – dočeka lažna seljanka.

– A htjela bih se riješiti svih ovih jabuka: evo ti jedne.

– Hvala, neću – otkloni Snjeguljica – ne smijem ništa uzeti.

– Možda se bojiš da je otrovna? – lukavo će stara. – Evo ću je prepoloviti: pola tebi, pola meni.

I prepolovi jabuku te crvenu polu pruži Snjeguljici, a žutu sama zagrize. Jabuku je, naime, tako vješto načinila da je samo crvena pola bila otrovna.

Snjeguljici oči išle za lijepom jabukom, pa kad je vidjela kako stara slasno zagriza i žvače, ne mogaše odoljeti: pruži ona ruku te uze crvenu polovicu. Ali tek

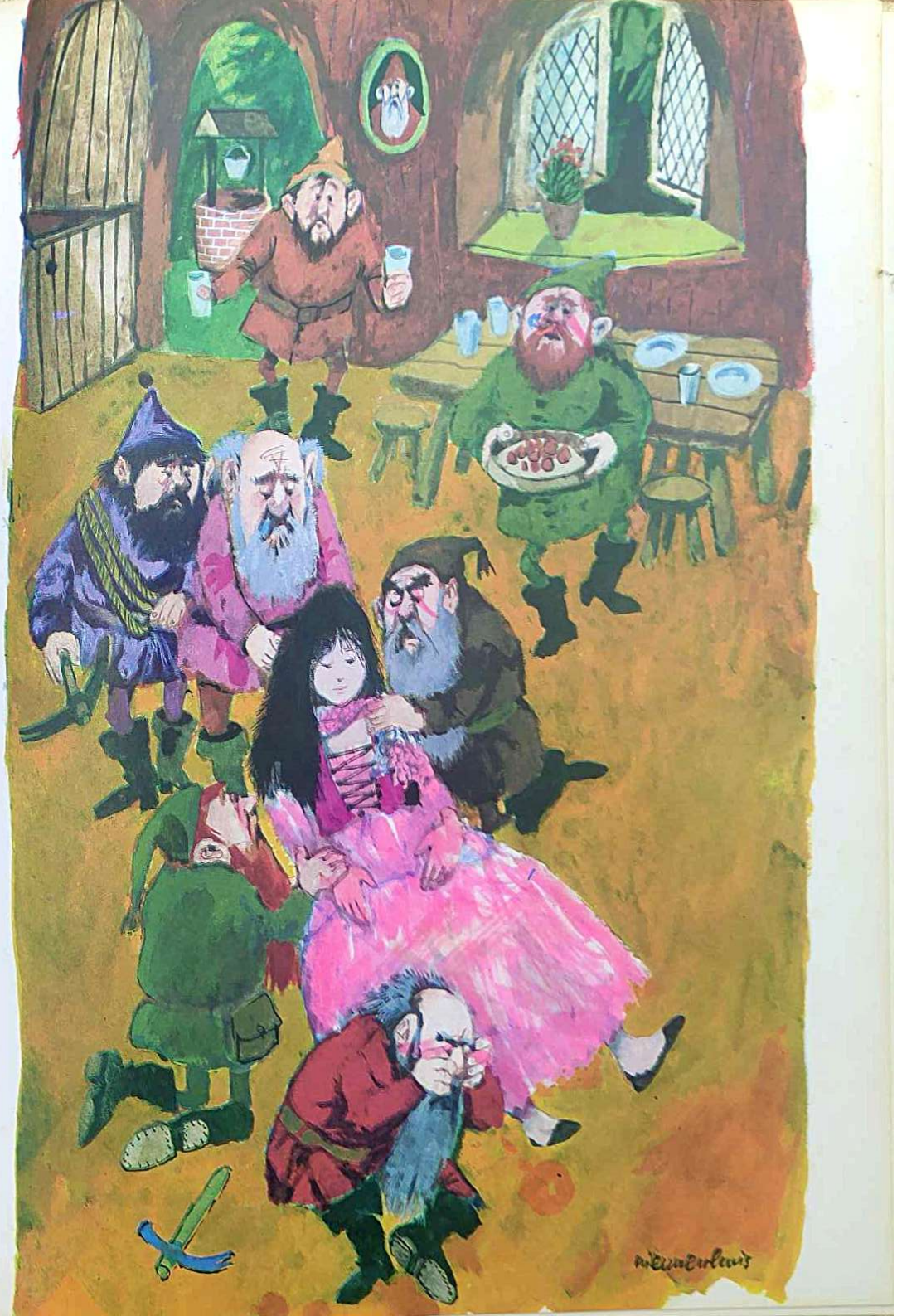

što je odgrizla zalogaj, sruši se – pade mrtva na tlo. Opaka kraljica ošinu je strašnim pogledom i zlobno se naceri:

– Eto ti, dobila si svoje, krasotice bijela kao snijeg, rumena kao ruža i crnokosa kao ebanovina! Ovaj put neće ti patuljci pomoći, ne mogu te u život dozvati.

Tek što se vratila na dvore, odmah pohitje ogledalu da ga pita:

Ogledalce, kaži meni:
ponajljepša u svoj zemlji,
između mnogih ljepotica,
koja li je krasotica?

A sada joj ogledalce napokon odgovori:

Između mnogih ljepotica
najveća si krasotica.

Opako joj i zavisti puno srce najposlije se smirilo – koliko se već zavidno srce može smiriti.

Kad su patuljci te večeri došli kući, nađoše Snjeguljicu opruženu na tlu: leži ukočena, ne diše i ne daje od sebe nikakva znaka života. Podigoše je i pogledaše ne bi li našli štogod otrovno: raskopčaše joj oplećak, pročešljaše kosu, umiše je vodom i vinom, ali sve zaludu: mrtva pa mrtva. Položiše je potom na odar, posjedaše sva sedmorica oko nje te je uzeše oplakivati. Dođe onda vrijeme da je pokopaju, ali ona bijaše tako svježa i tako lijepih i rumenih obraza kao da je još živa, te oni rekoše:

– Ne možemo takvu ljupkost i ljepotu u crnu zemlju zakopati.

Zaključiše tako pa načiniše proziran lijes od stakla, da Snjeguljicu mogu vidjeti sa svih strana, položiše je u lijes i napisaše na njemu, zlatnim slovima: Snjeguljica, kraljevska kći. Odnesoše onda lijes na brijeg, na visoku hrid, i jedan je između njih uvijek ostajao kraj lijesa da ga

čuvaš. I šumske ptice dolijetale i oplakivale Snjeguljicu, najprije sova, pa gavran i napokon golubica.

Mnogo je vremena Snjeguljica tako proležala u lijesu i nije venula, činilo se da je samo usnula: ostala joj sva ljepota, bijaše sveudilj bijela kao snijeg, rumena kao ruža i crnokosa kao ebanovina.

Jednog dana naiđe onuda neki kraljević i htjede da prenoći kod patuljaka. Vidje na brijegu stakleni lijes i u njemu lijepu Snjeguljicu i pročita natpis ispisan zlatnim slovima. Reče on tada patuljcima:

– Dajte mi taj lijes, možete za nj tražiti što god hoćete.

– Ne damo ga ni za sve blago na svijetu – odgovoriše patuljci.

– Onda mi ga poklonite – opet će kraljević – jer mi se čini da ne bih mogao više živjeti a da ne gledam Snjegu-

ljicu: voljet ću je i poštivati kao najviše i najdraže što na svijetu imam.

Videći gdje je kraljeviću Snjeguljica odista omiljela, patuljci se smilovaše i dadoše mu lijes. Kraljević naloži svojim slugama da uzmu lijes i da ga ponesu na ramenima. Oni tako učiniše, ali se spotakoše o grm: lijes se potrese a Snjeguljici ispade otrovni zalogaj što joj bijaše u grlu zapeo – ona polako otvori oči i podiže pokrov.

– Gdje sam, kamo me nosite – upita pošto je oživjela.

– Umiri se, kraj mene si – odgovori joj kraljević, obradovan. – Vodim te na očeve mi dvore da mi budeš ženom, jer te volim iznad svega na svijetu.

– Pristajem – reče Snjeguljica – ali da mi dopustiš da kadikad vidim svoje drage patuljke.

On joj to rado obeća, i Snjeguljica krenu s njim na njegove dvore.

Svadba im bijaše sjajna i raskošna. Pozvali su na nju i Snjegulјičinu opaku maćehu. Kad se maćeha odjenula u prekrasno ruho, obrati se svome ogledalu te ga upita:

Ogledalce, kaži meni:
ponajljepša u svoj zemlji,
izmeđ mnogih ljepotica,
koja li je krasotica?

A na to joj ogledalo odgovori:

Kraljica si, krasotica,
al je veća ljepotica
kraljicom što sada posta
tebe zove kao gosta.

Čuvši što ogledalo kazuje, zla kraljica zapade u takav bijes da naprosto nije znala što bi. Najprije pomisli da i ne ide na svadbu; ali prevlada u njoj radoznalost, htjede vidjeti mladu kraljicu, i zato ode na slavlje.

Tek što je stupila na one dvore, prepozna Snjeguljicu te se zaprepasti, riječ joj u grlu zape, osta ona kao skamenjena. Naposljetku se pribra i htjede pobjeći, ali je straža dohvati i baci u tamnicu, odakle više nikad nije izišla. A Snjeguljica i kraljević održaše svadbu i poživješe mnogo godina, okruženi ljubavlju i pažnjom kakvu su zaslužili.

PASTIRICA I DIMNJAČAR

Jeste li kad vidjeli starinski ormar, onakav što je sasvim potamnio od starosti, a po njemu izrezbareno lišće i kojekakve šare? Evo, upravo takav ormar stajao u sobi: naslijedili ga još od prababe. S prednje je strane sav išaran rezbom, ružama i tulipanima, po njemu od vrha do dna najčudnije vijuge, a između njih izviruju male jelenje glave s granatim rogovima. A pored ormara, na uspravnoj letvi što sastavlja oba krila, izrezan čitav čovjek. Bio je doista smiješan, a i sam se smijao – ne, smijuljio se, a to nije isto što i smijati se. Imao je kozje noge, male rogove na čelu i šiljatu bradu. Djeca su mu prišila ime Kozonogi, prvi podoficir vrhovnog zapovjednika sveukupnih oružanih snaga, i uvijek ga tako nazivala, jer, nema što, ime je zvučalo dugačko, nikad da ga izgovoriš, a valja priznati da nije šala takav naslov, kao što ni zamisao da Kozonogog rezbom prikažu ne bijaše baš mačji kašalj. Rezba učinila svoje, i eto Kozonogog!

Kozonogi neprestano upirao oči u stolić pod ogledalom: na stoliću, naime, stajala ljupka mala pastirica od porculana. Pastirici na nogama pozlaćene cipelice, haljina joj dražesno nabrana, zadignuti skuti pričvršćeni crvenom ružom, na glavi joj zlatan šešir, a u ruci pastirski štap. Bila je zaista divna! Tik do nje stajao malen dimnjačar, crn kao ugljen, tj. u crnu ruhu, jer inače i on bijaše sav od porculana, čist i fin kao i svaka druga figurica. Što je prikazivao dimnjačara, bijaše puki slučaj: u radionici gdje prave porculanske figure mogli su od njega lako načiniti i kraljevića, jer u biti na isto izlazi, ne bi im bilo nimalo teže.

Stajao tako mali dimnjačar sa svojim ljestvama i bio zaista ljubak s onim licem bijelim i rumenim kao u djevojke. Zapravo je to bilo pogrešno: malo crnine na licu ne bi mu bilo naodmet. Stajao je tik do pastirice. Postavili ih onamo gdje stoje, pa kad su ih već tako sastavili, to se njih dvoje i zaručili. Tà pristajali su jedno drugome: bijahu oboje mladi, oboje od iste vrste porculana i oboje jednako krhki.

Odmah do njih nalazila se još jedna figura, i ona od porculana ali triput veća; bio to stari Kinez koji je umio kimati glavom. Kinez govorio da je djed maloj pastirici, ali to nije mogao dokazati. Tvrdio je da ima vlast nad

njom, pa je zato kimnuo Kozonogom, prvom podoficiru vrhovnog zapovjednika sveukupnih oružanih snaga kad je ovaj zaprosio pastiricu.

– Dobit ćeš muža – govorio joj stari Kinez – muža koji je, kako gotovo vjerujem, od pravog pravcatog mahagonija. I postat ćeš gospođa Kozonogog, prvog podoficira vrhovnog zapovjednika sveukupnih oružanih snaga. U njega je pun ormar srebrnine, da i ne spominjem što sve čuva u tajnim pretincima.

– Neću ja u mračni ormar! – uzviknula mala pastirica. – Čula sam da on drži unutri jedanaest žena od porculana!

– Pa ćeš biti dvanaesta – odsiječe Kinez. – Noćas, čim stari ormar zaškripi, bit će vam svadba ili ja ne bio Kinez! – Pa zakima glavom i utonu u san.

A mala pastirica zaplaka i pogleda svoga dragog dimnjačara od porculana.

– Molim te povedi me daleko odavde, u široki svijet, jer ovdje nam više nema ostanka!

– Sve ću učiniti za te, sve što hoćeš! – uzvrati joj mali dimnjačar. – Krenimo odmah. Mislim da te svojim zanatom mogu uzdržavati.

– Samo da nam je sretno sići sa stola! – uzdahnu pastirica. – Nema mi radosti ni sreće dok ne stignemo u široki svijet!

On ju je tješio i pokazivao joj kuda da postavlja svoju nožicu po izrezbarenim bridovima i pozlaćenim listovima dok su se spuštali stolu niz nogu. Nije zaboravio da ponese svoje ljestve, pa su se pomagali njima i tako se sretno dohvatili poda.

Kad su već bili na podu i pogledali na stari ormar, a to ondje čitava uzbuna. Izrezbareni jeleni još više ispružili glave, podigli rogove i iskrenuli vratove; Kozonogi, prvi podoficir vrhovnog zapovjednika sveukupnih oružanih snaga, skakao visoko uvis i starom Kinezu dovikivao:

– Gledaj! Vidiš li? Pobjegoše!

Bjegunci se od toga uplašili pa brže-bolje uskočili u ladicu u podnožniku.

U ladici ležala tri-četiri krnja snopa igraćih karata i malo kazalište lutaka, načinjeno kako se već moglo. Davao se igrokaz, i sve dame – karo, srce, pik i tref – sjedile u prvom redu i hladile se svojim tulipanima. Iza njih stajali svi dečki-donjaci i pokazivali da imaju glavu i gore i dolje, kako je to već na igraćim kartama. U igrokazu iznosili priču o dvoma mladih kojima nije bilo suđeno da se uzmu, pa se pastirica rasplakala, jer je takva zlohuda sudbina i nju pratila.

– Ne mogu više – zajeca pastirica. – Moram van iz ladice!

Ali kad su opet sišli na pod i bacili pogled na stol, a ono se Kinez probudio i njiše se čitavim tijelom: tà sve mu je donje tijelo samo jedan komad.

– Eto starog Kineza! – kriknu mala pastirica i od pustog straha pade na porculanska koljena, pokleknu kao posječena.

– Smislio sam nešto! – oglasi se dimnjačar. – Hajde da se uvučemo u onu veliku vazu u kutu. Ondje ćemo ležati na ružama i despiku i baciti mu soli u oči kad dođe.

– Slaba nam korist – dočeka pastirica. – Osim toga, znam da stari Kinez i ta vaza bijahu zaručeni, a kad su ljudi jednom tako blizi, uvijek zaostane nešto sklonosti: što jednom omilje, nikad ne omrznu. Nema nam druge nego u široki svijet!

– Jesi li dovoljno hrabra da sa mnom ideš u tuđinu? – upita je dimnjačar. – Jesi li promislila koliki je svijet? I kad jednom odemo, da znaš, povratka više nema.

– Dovoljno sam hrabra – potvrdi pastirica. – I znam da više nema natrag.

Dimnjačar je oštro pogleda i reče:

– Moj put vodi kroz dimnjak! Imaš li zbilja toliko hrabrosti da se sa mnom provučeš kroza zemljanu peć, pa kroz čađavu cijev u dimnjak? A kad budemo u dimnjaku,

znam što mi je činiti! Uspet ćemo se visoko, visoko, a onda nas nitko više ne uhvati! Na vrhu je otvor koji vodi u široki svijet!

I odvede je do vrata zemljane peći.

– Kako je unutri crno! – uplaši se pastirica, ali ipak pođe s njim i kroz peć i kroz cijev, kroz tamu što se stisla kao u rogu.

– Evo nas u dimnjaku! – izjavi dimnjačar. – Pogledaj gore! Nad nama treperi blistava zvijezda!

I zaista je na nebu sjala zvijezda i slala svoje zrake sve do njih: bijaše kao da im želi pokazati put u svijet. I oni počeše puziti i vući se, bio je to strašan put u nedohvatne visine. A dimnjačar podizao i podupirao pastiricu, pomagao joj i pokazivao bolja mjesta, upućivao ju kuda da staje svojim sitnim porculanskim nogama. I tako stigoše navrh dimnjaka. Ondje na rubu sjedoše da otpočinu, jer bijahu svojski umorni, a imali su se i od čega umoriti.

Nebo sa svim zvijezdama bilo nad njima, a svi gradski krovovi pod njima. Pred očima im pucali vidici, u nedogled se sterao širok bijeli svijet. Jadna pastirica nije nikad

ni u snu pomislila da bi svijet mogao biti toliki: naslonila je glavicu na rame svome dimnjačaru i briznula u takav plač da joj je pozlata pala s pojasa.

– Previše je to! – zagrca ona. – Ne mogu podnijeti! Svijet je prevelik! Ah, kamo sreće da sam ostala na stoliću pred ogledalom! Nema mi radosti dok opet ne budem ondje! Evo, ja sam za tobom došla ovamo u daleki bijeli svijet, a ti se sad vrati sa mnom kući ako me imalo voliš!

Dimnjačar ju je razborito uvjeravao, govorio joj o starom Kinezu i o Kozonogom, prvom podoficiru vrhovnog zapovjednika sveukupnih oružanih snaga, ali je ona tako strašno jecala i cjelivala svog malog dimnjačara, te njemu, jadniku, nije ostalo drugo nego da učini na njezinu, premda nije bilo pametno.

I opet iste muke, i opet puži i spuštaj se niz dimnjak... Najposlije se provukoše kroz čađavu cijev, i eto ih ponovno u tamnoj peći – baš nimalo ugodno. U mraku na dnu zemljane peći stadoše odmah iza vrata da osluhnu što se zbiva u sobi. A ondje tišina, mrtva tišina. Proviriše iz peći van, a kad tamo, u sobi nasred poda leži stari Kinez: bijaše pao sa stola kad je htio za njima u potjeru, pa se razbio natroje: čitava mu leđa otpala u jednom komadu, a glava mu se otkotrljala u kut. Kozonogi, prvi podoficir vrhovnog zapovjednika sveukupnih oružanih snaga, svejednako stajao na starome mjestu, zagnao se u puste misli.

– Jao, kakve li strahote! – zakuka mala pastirica. – Djed se razbio na komade, a na nama je krivnja! Toga neću preživjeti, ne, nikako!

I poče kršiti sitne ručice.

– Ima pomoći, može se opet slijepiti! – uze je tješiti dimnjačar. – Može se sasvim dobro slijepiti! Nemoj se uzbuđivati! Ako mu prilijepe leđa i nasade glavu na šiju,

bit će opet kao nov i moći će nam reći mnoge neugodnosti.

– Misliš li? – ponada se pastirica pa se opet s dimnjačarom uzvera na stolić, te se nađoše gdje su i prije stajali.

– E, jesmo daleko stigli – zamjeri joj dimnjačar. – Mogli smo sebi prištedjeti svu tu muku!

– Samo da nam je djeda slijepiti! – opet će pastirica. – Je li to, bogzna, skupo?

I djeda slijepili i sastavili. Ukućani ga odnijeli na popravak, te Kinezu slijepili leđa, kvačicom mu pričvrstili glavu na vrat, pa je bio kao nov, samo nije mogao kimati glavom.

– Nešto ste se uzoholili otkad ste se razbili! – dobaci mu Kozonogi, prvi podoficir vrhovnog zapovjednika sveukupnih oružanih snaga. – Ne mislim da je to nešto čime bi se čovjek mogao podičiti. Hoću li dobiti pastiricu, ili je neću dobiti?

Dimnjačar i mala pastirica zaklinjahu pogledom staroga Kineza, sve u strahu da ne bi kimnuo glavom. Ali on nije mogao kimnuti, a bilo mu nezgodno da drugima priča kako ima kvačicu u vratu.

I tako porculanski zaljubljenici ostadoše zajedno, blagosiljajući djedovu kvačicu, te su se voljeli sve dok se nisu razbili.

ZLATNA GUSKA

Bio jednom čestit drvosječa što je imao trojicu sinova, od kojih najmlađi, po njihovu mišljenju, bijaše glup, pa su mu dali nadimak Zvekan. Zaista, čega god bi se najmlađi prihvatio, sve ispadalo zlo i naopako, pa su ga braća gledala s prezirom. A kako braća, tako i roditelji.

– Baš nam je najmlađi glup – znala bi uzdahnuti njegova majka, pa mu davala zagorjeli dio kolača ili kruha.

Jednog dana otac zatraži od sinova da mu pomognu oboriti neko stablo u šumi.

– Ja ću krenuti – reče najstariji sin te uze svoju sjekiru.

– Onda uzmi kolač i bocu vina – brižno će njegova majka. – Trebat će ti da štogod pojedeš na poslu i da se okrijepiš.

Zvekan je gledao za bratom kad je ovaj krenuo u šumu. Znao je da nitko u obitelji neće nikad predložiti da

on štogod korisno uradi. Ali je Zvekan bio sretne, vesele naravi, te je sve zaboravljao i samo veselo zviždukao.

Drvosječin najstariji sin došao je u šumi do drveta koje je trebalo oboriti. Upravo kad je htio prionuti na posao, sjeti se da kuša kolač i da gutne gutljaj vina. Kad je zagrizao, eto ti preda nj malena sivobrada čovječuljka.

– Dobar dan – pozdravi čovječuljak. – Odavna nisam ništa pojeo ni popio. Hoćeš li mi dati malo kolača i vina?

– Neću – odgovori momak – ne pada mi na um. Jer što dadem tebi, nadostajat će meni.

Sivobradi čovuljak nestade ne kazavši ništa. Ali kad je drvosječin sin uzeo da obori drvo, sjekira mu kliznu te se on povrijedi u ruku, tako da se morao vratiti kući.

– Sad idem ja – reče sutradan drugi drvosječin sin. – Ja ću svakako bolje paziti.

– Dobro – prihvati otac.

– Evo ti kolač s voćem što sam ga jutros ispekla. A evo ti i boce vina. Trebat će ti štogod da se okrijepiš na poslu.

I tako drugi drvosječin sin uze sjekiru te ode u šumu, a Zvekan gledao za njim, žalostan što otac nije njemu povjerio posao.

Kad je drugi sin došao do drveta, pojavi se isti onaj sivobradi čovuljak.

– Odavno nisam ništa jeo ni pio – reče on. – Molim te daj mi malo od kolača što ga nosiš i gutljaj vina.

– Ne dam – odgovori momak. – Kad oborim ovo stablo, bit ću dovoljno gladan da izjedem i tuce ovakvih kolača. Idi dalje, miči mi se ispred očiju!

Sivi čovuljak nestade, a drvosječin sin uze nešto kolača i potom navali na drvo sa svojom sjekirom. Ali već nakon prvog udarca, sjekira mu kliznu i rani ga u nogu, tako te je morao odustati od posla i odšepati kući.

– A sada, oče – prozbori Zvekan – kad su braća nesposobna, kako bi bilo da pustiš mene da oborim ono drvo?

– To ti nećeš nikad – reče drvosječa – previše si glup.

Ali Zvekan nije odustajao, nego je neprestano molio, te je drvosječa najposlije pristao:

– Idi kad si toliko navro. Barem ćeš se opametiti kad se posiječeš.

– Evo ti nešto jela – reče mu majka. – Tu je nešto zagorjela kolača iz ormara i boca kisela piva. Uzmi, trebat će ti.

Veselo zviždukajući, Zvekan uze sjekiru i krenu. Kad je došao do drveta, ondje ga čekao sivobradi čovuljak.

– Odavno nisam ništa jeo ni pio – javi se čovuljak. – Hoćeš li podijeliti sa mnom što imaš prije nego što počneš posao?

– Hoću, dakako – odgovori Zvekan. – Žao mi je samo što ovo nije nešto ukusnije. Jer sve što imam samo je zagorio kolač i boca kisela piva.

Ali kad je Zvekan odmotao svoj zagorjeli kolač, na svoje čudo vidje da je to bogat i fin kolač sa šljivama. I kad je otčepio bocu, kiselo pivo bijaše kao najfinije slatko vino.

– Vidim – reče čovuljak pošto su jeli – u tebe je plemenito srce. Zato ću sada štogod učiniti za te. Eno tamo, prijeko, stoji staro stablo. Uzmi svoju sjekiru pa ga obori. Dolje ćeš, među korijenjem naći nešto što će ti se svidjeti.

Tako reče pa nestade.

Zvekan se počeša po glavi, razmišljajući časak što da uradi. Zatim uze sjekiru te posiječe staro drvo. Na njegovo čudo, dolje među korijenjem sjedila guska sa zlatnim perjem.

– Dobro je – zaključi drvosječin najmlađi sin. – Baš dobro.

I uze gusku, stavi je pod mišku i krenu u najbližu krčmu.

Kad je došao u krčmu, Zvekan smisli da tu prenoći, jer već bijaše mrak. Tri krčmareve kćeri radoznalo buljile u gusku, a kad im momak reče da je na guski perje od čistoga zlata, djevojke se jedva suzdržavale.

»Da mi je samo jedno od tih divnih pera«, u sebi će najstarija, »mogla bih kupiti sve haljine što ih želim.«

I smisli da uzme jedno kad se ukaže prilika. I zaista joj

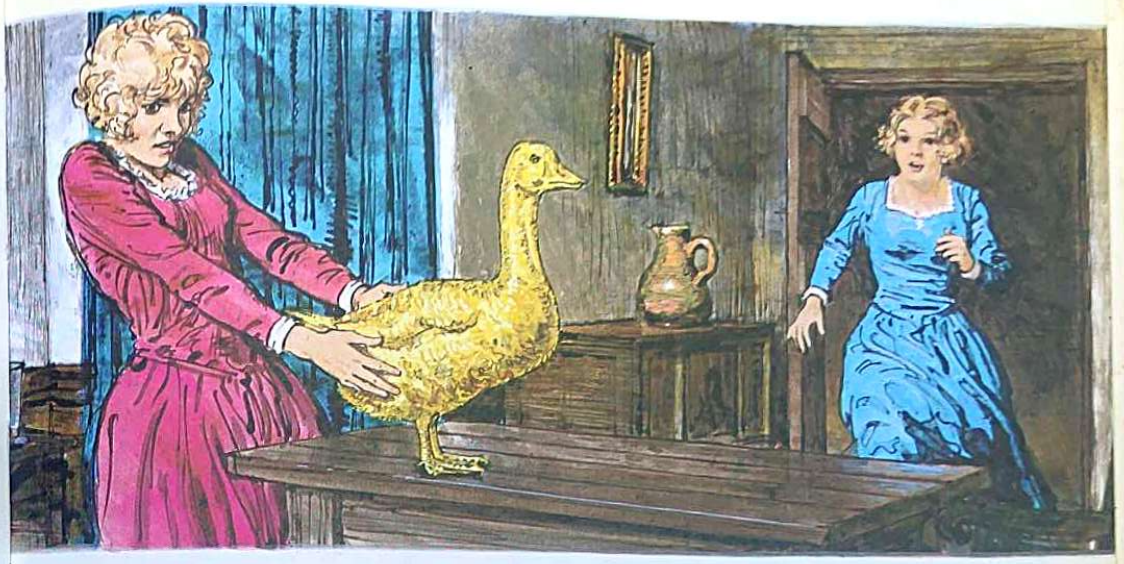

se pružila zgoda, jer je Zvekan stavio svoju zlatnu gusku na stol te izišao da uhvati malo zraka.

Krčmarova najstarija kći, čim je dodirnula gusku, ostade za nju prilijepljena.

– Čini mi se da si htjela jedno pero za sebe – reče druga sestra dolazeći. I uhvati sestru da je odvuče odande. Ali gle! I ona osta prilijepljena za stariju sestru.

Kad je ušla najmlađa da vidi što se događa, sestre joj viknuše:

– Bježi, bježi, nemoj nas doticati!

Ali prekasno! I ona ostade prilijepljena.

Kad se momak vratio, uze zlatnu gusku i, ne mareći za tri sestre što su se prilijepile jedna za drugu, a prva za gusku, ode u svoju sobu. Tako je tu noć Zvekan imao u društvu tri krčmareve kćeri.

Ujutro on krenu u grad s trima sestrama što su se poredale jedna za drugom. Kad bi momak zakrenuo na desno, i sestre bi tako. Kad bi stao, i sestre bi stale. Kad bi krenuo, i one bi krenule jedna za drugom i za guskom.

Njihove je očajne krikove čuo župnik pa je došao da vidi što je. Kratkovidno bulјeći u povorku, župnik okre-

nuo da kori krčmareve tri kćeri što jure za momkom. U najboljoj namjeri uhvati najmlađu djevojku za ruku, i tako i on ostade prilijepljen.

Kad je neobična povorka prolazila čistinom pred crkvom, ugleda je crkvenjak i odmah pritrča.

– Zaboravili ste, velečasni, krštenje u dvanaest – povika on. – Ne idite s tim ljudima.

I dobrijan uhvati župnika za rukav i, dakako, ostade i on prilijepljen.

– Bog neka nam se smiluje – uzvikivao župnik, nastojeći da se otrgne od crkvenjaka i od krčmarevih kćeri. – U pomoć, u pomoć!

Njegovi vapaji privukoše pažnju dvaju seljaka što su radili u polju u blizini. Priskočiše oni, te jedan prihvati crkvenjaka, a drugi svoga druga, i tako i njih dvojica ostadoše prilijepljeni.

I ne pogledavši otrag, Zvekan nastavi svoj put, a za njim poskakivale i spoticale se tri krčmareve kćeri, župnik, crkvenjak i dva seljaka. Kad je stigao u grad, gdje je kralj imao svoje dvore, Zvekan vidje obavijest što je kazivala: »Tko uspije nasmijati kraljevu kćer, dobit će je za ženu.«

»Dobro je«, kazivao momak u sebi dok je čitao kraljevski proglas. »Znači, kralj ima kćer koja se ne može smijati. Razvidjet ću ja to!«

Kako je sreća htjela, kraljeva kći bila na jednom od prozora kraljevskih dvora kad je Zvekan stigao sa svojom povorkom. Kad je vidjela momka sa zlatnom guskom pod miškom i sedam nevoljkih drugova što su se prilijepili jedno za drugim, kraljevna udari u smijeh.

– Kraljevna se smije – prošapta neki u gomili što se sabrala pod njezinim prozorom.

– Smije se, smije – povikaše drugi.

I bila je istina. Kraljevna se smijala tako jako te je kralj pomislio da nikad neće prestati.

– On je uspio, on će je dobiti! – veselo povika mnoštvo. I gurnuše Zvekana naprijed. – On se mora oženiti kraljevnom.

Tek što je Zvekan ušao u kraljevske dvore, prekide se čarolija, tako te krčmareve kćeri, župnik, crkvenjak i dvojica seljaka bijahu slobodni da se vrate kući.

Zvekana dovedoše pred kralja. Kralj se nije mirio s pomišlju da mu u obitelj uđe sin jadnog drvosječe.

– Još jednu zadaću moraš izvršiti prije nego što se oženiš mojom kćeri.

– Kakva je zadaća? – upita Zvekan.

– Moraš mi dovesti čovjeka koji može ispiti cio podrum vina – reče kralj.

– Gledat ću što se može učiniti – dočeka Zvekan. I ode s dvora u šumu na ono mjesto gdje je prvi put vidio sivobradog čovuljka.

Ondje na panju sjedio kratak debeo čovjek vrlo tužna lica.

– Što ti je? – upita Zvekan.

– Tako sam žedan – odgovori onaj – da bih mogao more ispiti. Bure vina baš bi mi valjalo...

– Onda hodi sa mnom – prihvati Zvekan – znam ja kako ću ugasiti tvoju žeđ.

I odvede ga u kraljev podrum. A žedni prionuo te je do potkraj dana ispio vino iz svih bačava u podrumu.

– Vina više nema – izvijesti Zvekan kralja. – Došao sam da tražim vašu kćer za ženu.

Kralj se mrgodio. Što je više mislio o tome priprostom momku kao mužu svoje kćeri, sve mu se manje sviđala ta pomisao. I reče kralj:

– Ima još nešto što ti valja uraditi. Moraš naći čovjeka koji može izjesti cijelo brdo kruha.

– Vidjet ću što se može – reče Zvekan. I ode s dvora i vrati se u šumu. Kad on onamo, a to ondje kod panja stoji visok mršav čovjek vrlo tužna lica.

– Što ti je? – upita ga Zvekan.

– Tako sam gladan da bih mogao izjesti planinu – odgovori mršavko, zatežući kožni pojas. – Jutros sam smazao stotinu hljebova, a gle ovaj pojas: mogu se njime dvaput opasati.

– Onda hodi sa mnom – predloži Zvekan – znam ja kako ću utažiti tvoju glad.

I odvede ga do brda od kruha, svježe pečena po kraljevoj zapovijedi.

Čovjek kako ugleda onaj krušni brijeg, odmah navali na nj. Jeo je bez zastajanja, sat za satom, i potkraj dana krušnog brijega više ne bijaše.

– Nema više ni kruha – izvijesti Zvekan kralja. – A sada ću uzeti kraljevnu za ženu.

– Ne tako brzo, momče – dočeka kralj. – Moraš mi naći brod koji može ploviti po moru i po kopnu. Učini još to, i kraljevna je tvoja.

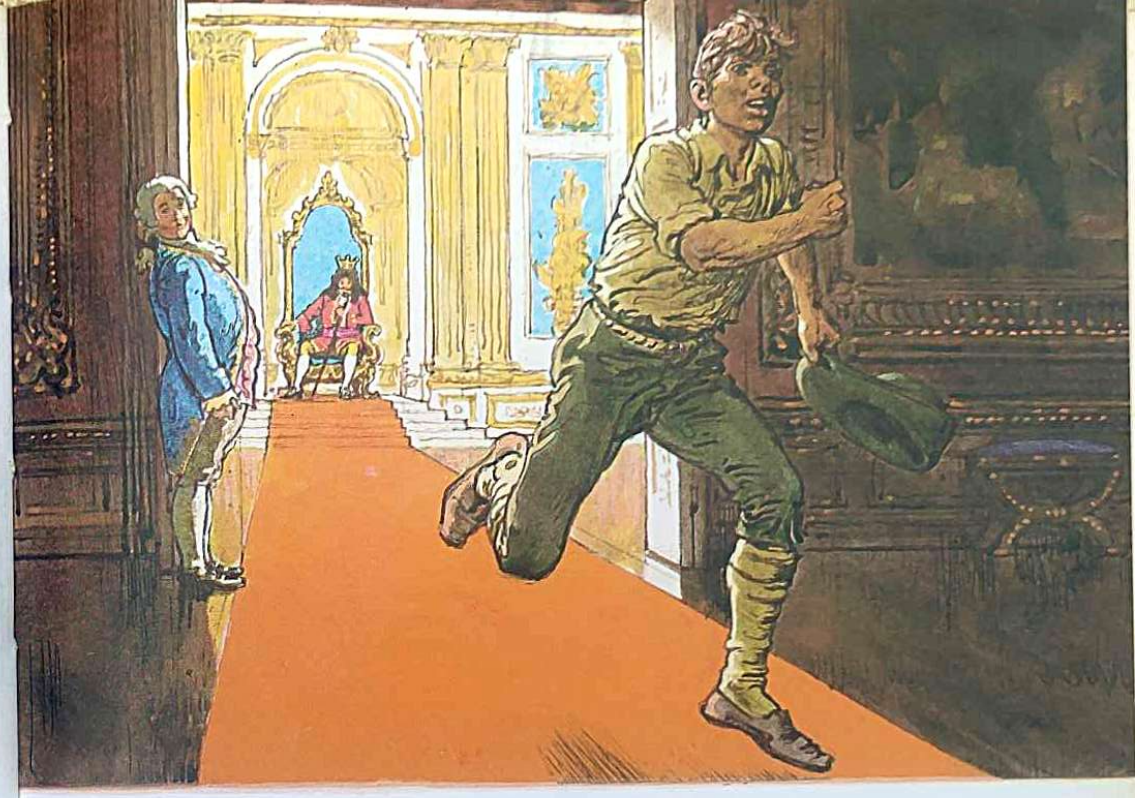

Ovaj put Zvekan nije odgovorio. Otrčao je s dvora pravo u šumu. A ondje, na panju, sjedio sam sivobradi čovuljak glavom.

– Ti mi jedino možeš pomoći – reče Zvekan te mu pripovjedi koja mu je nevolja.

– Vrlo dobro – dočeka mališa. – Već sam ti dvaput pomogao zbog tvoga dobrog srca. Pomoći ću ti i sada.

I dade Zvekanu brod koji može ploviti vodom i kopnom.

Kad je kralj vidio Zvekana kako svojim brodom plovi kopnom, znao je da mora održati obećanje. Tako priprosti Zvekan dobi lijepu kraljevnu i u svoje vrijeme postade kraljem. Bio je on dobar kralj i vladao je sretno i dugo.

Izdavač
ROID STVARNOST
Zagreb, Frankopanska 11

Izdavački savjet
Ante Gavranović, predsjednik
Slobodan Elezović, Franjo Ilić, Predrag Keros,
Ivan Mihalić, Milan Osmak, Vladimir Štokalo,
Nenad Turkalj

Za izdavača
Milan Osmak

Glavni urednik
Vladimir Štokalo

Urednica
Silvana Čengić Voljevica

Tehnički urednik
Željko Lolić

Korektor
Maca Denk

Br. MK 790-1988-58637
YU ISBN 86-7075-079-1

ČUDESNE BAJKE odvode dječju maštu u fantastični svijet drevnih priča. Radnja se plete oko čudesnih bića: tu su vile, vještice, divovi i patuljci, zmajevi, čarobljaci, začarani prinčevi i princeze, čudotvorni predmeti, čarobna vrela i ukleti dvorci.

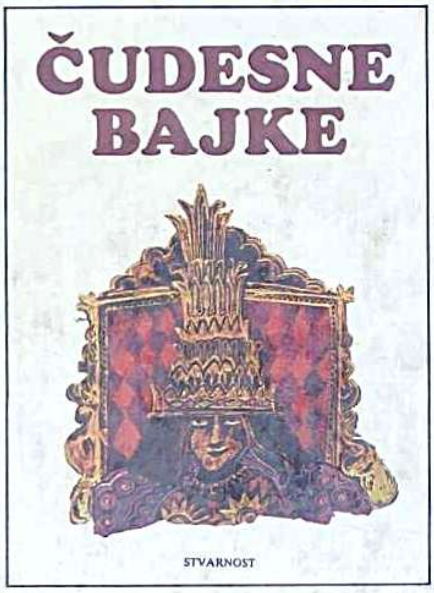

Ova edicija u sedam bogato ilustriranih knjiga raskriljuje riznicu najpoznatijih bajki iz višestoljetne svjetske baštine. Tu su **Lijepa i neman, Motovilka, Carev slavuj** i **Palčica,** zatim **Aladin i čarobna svjetiljka, Snjeguljica, Kositreni vojnik, Carevo novo ruho, Tri praščića, Crvenkapica, Cvilidreta, Ivica i Marica, Ružno pače, Mačak u čizmama, Pepeljuga...**

Stranice ovih sedam knjiga, koje izlaze u slijedu, predstavljaju zbirku od pedeset najuzbudljivijih bajki, i gotovo bi se moglo reći da nema ni jedne koje se možete sjetiti a da je ovdje nećete naći.